

EKONOMICKÁ UNIVERZITA V BRATISLAVE
FAKULTA MEDZINÁRODNÝCH VZŤAHOV

CEZHRANIČNÁ SPOLUPRÁCA V OBLASTI
NEUSIEDLER SEE

BAKALÁRSKA PRÁCA

(19100/B/2010/3014592308)

EKONOMICKÁ UNIVERZITA V BRATISLAVE
FAKULTA MEDZINÁRODNÝCH VZŤAHOV

CEZHRANIČNÁ SPOLUPRÁCA V OBLASTI
NEUSIEDLER SEE

Bakalárska práca

(19100/B/2010/3014592308)

Študijný program:	Medzinárodné ekonomické vzťahy
Študijný odbor:	3.3.17 Medzinárodné ekonomické vzťahy
Vedúci práce:	Ing. Soňa Svoreňová
Školiace pracovisko:	Katedra medzinárodných ekonomických vzťahov a hospodárskej diplomacie

Bratislava 2010

Vanda Maňková

ZADANIE ZÁVEREČNEJ PRÁCE

Meno a priezvisko študenta: Vanda Maňková

Študijný program: Medzinárodné ekonomické vzťahy

Študijný odbor: Medzinárodné ekonomické vzťahy

Typ záverečnej práce: Bakalárska práca

Jazyk záverečnej práce: Slovenský

Názov: Cezhraničná spolupráca v oblasti Neusiedler See

Cieľ: Cieľom práce je analýza regionálnej politiky a fungovania cezhraničných vzťahov v Európskej únii na príklade regiónu Neusiedler See na rakúsko-maďarskej hranici. Práca sa ďalej snaží hlbšie analyzovať projekty cezhraničnej spolupráce a ich vplyv na rozvoj regiónu. Hlavnými oblasťami záujmu projektov spolupráce je ochrana životného prostredia a rozvoj cestovného ruchu

Anotácia: Práca sa zaoberá podrobnou analýzou cezhraničných vzťahov medzi rakúskom a maďarskom v oblasti Neusiedler See a skúma rôzne projekty cezhraničnej spolupráce prebiehajúce v tomto regióne. Práca sa zameriava hlavne na projekty v oblasti ochrany životného prostredia, zavádzania ekologických inovácií do verejnej dopravy a rozvoja cestovného ruchu.

Odporúčaná literatúra:

Regionálna politika EÚ na obdobie 2007-2013. [online]. Dostupné na internete: http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docgener/presenta/working2008/work_sk.pdf

SCHAFFER, H., HIRSCHLER, P., DUMKE, H. 2007. *Operational Programme for Objective 3 Cross-border Co-operation Austria-Hungary 2007-2013.* [online]. Wien – Győr : mecca - Technisches Büro für Raum- und Landschaftsplanung. 21.11.2007. Dostupné na internete: www.nfu.hu/download/6038/AT_HU%20OP%20final.pdf .>

THALER, R. a kolektív. 2001. *Pilotstudy Transport and Sensitive Areas on Example of the Lake Neusiedl Region.* [online]. Viedeň: Rakúske spolkové ministerstvo poľnohospodárstva, lesníctva, životného prostredia a vodného hospodárstva. 2001. Dostupné na internete: <http://esteast.unep.ch/includes/file.asp?site=esteastat&file=5A4BE2A3-6549-4699-A162-48F7E7F77B34>

Vedúci: Ing. Soňa Svoreňová

Katedra: Katedra medzinárodných ekonomických vzťahov a hospodárskej diplomacie

Vedúci katedry: prof. Ing. Ludmila Lipková, CSc.

Dátum schválenia: schválil

Čestné vyhlásenie

Čestne vyhlasujem, že záverečnú prácu som vypracovala samostatne a že som uviedla všetku použitú literatúru.

Dátum: 30. 3. 2010

.....

(podpis študenta)

ABSTRAKT

MAŇKOVÁ, Vanda: *Cezhraničná spolupráca v oblasti Neusiedler See*. – Ekonomická univerzita v Bratislave. Fakulta medzinárodných vzťahov; Katedra medzinárodných ekonomických vzťahov a hospodárskej diplomacie. Vedúci záverečnej práce – Ing. Soňa Svoreňová. Bratislava: FMV EU. 49s

Cieľom záverečnej práce bola analýza fungovania regionálnej politiky a cezhraničných vzťahov Európskej únie na príklade regiónu Neusiedler See na rakúsko-maďarskej hranici.

Práca je rozdelená do troch kapitol.

Prvá kapitola je venovaná teoretickej charakteristike cezhraničných vzťahov a programov regionálnej politiky Európskej únie, ktoré vytvárajú priestor pre realizáciu projektov cezhraničnej spolupráce.

V ďalšej časti je charakterizovaná cezhraničná spolupráca medzi Rakúskom a Maďarskom na základe Operačného programu cezhraničnej spolupráce Rakúsko Maďarsko 2007-2013.

Záverečná kapitola sa zaoberá konkrétnymi cezhraničnými projektmi prebiehajúcimi hlavne v oblasti cestovného ruchu a ochrany životného prostredia v regióne Neusiedler See.

Výsledkom riešenia danej problematiky je podrobná analýza konkrétnych cezhraničných projektov fungujúcich v regióne Neusiedler See a ich vplyv na rozvoj regiónu ako celku.

Kľúčové slová:

Cezhraničná spolupráca, oblasť Neusiedler See, rakúsko-maďarská hranica

ABSTRACT

Maňková, Vanda: Cross-border cooperation in the Neusiedler See region. - University of Economics Bratislava. Faculty of International Relations, Department of International Economic Relations and Economic Diplomacy. Supervisor of Bachelor Thesis - Ing. Soňa Svoreňová. Bratislava: FMV EU. 49s.

The aim of the Bachelor Thesis was to analyze the functioning of regional policy and cross-border relations in the European Union on the example of the Neusiedler See region at the Austria-Hungary border.

The thesis is divided into three chapters.

The first chapter is devoted to a theoretical characterization of cross-border relations and programs of regional policy of the European Union, which creates the space for cross-border cooperation projects.

The next chapter describes the cross-border cooperation between Austria and Hungary on the basis of Operational Program for Austria – Hungary Cross-border cooperation 2007-2013. The final chapter deals with specific current ongoing cross-border projects mainly in tourism and environmental protection in the region Neusiedler See.

The result of addressing the issue is a detailed analysis of specific projects operating in the border region Neusiedler See and its impact on the development of the region as a whole.

Keywords:

Cross-border cooperation, the area of Neusiedler See, Austria-Hungary border

Obsah

Úvod	8
1. Cezhraničná spolupráca	11
1.1. Základná terminológia	11
1.1.1. Hranica.....	11
1.1.2. Prihraničný región	11
1.1.3. Hraničný efekt.....	12
1.1.4. Cezhraničné väzby	12
1.1.5. Cezhraničné aktivity	13
1.1.6. Cezhraničné kontakty	13
1.1.7. Cezhraničná spolupráca.....	13
1.1.8. Euroregión	13
1.2. Inštitucionálny základ pre cezhraničnú spoluprácu	15
1.2.1. Európsky rámcový dohovor o cezhraničnej spolupráci medzi územnými celkami a orgánmi	15
1.2.2. Doplnkový protokol k európskemu rámcovému dohovoru o cezhraničnej spolupráci medzi územnými celkami alebo orgánmi.....	15
1.3. Formy cezhraničnej spolupráce v Európe.....	16
1.3.1. Program Phare CBC (Cross-Border Cooperation).....	16
1.3.2. Program INTERREG	16
1.3.3. Program Interreg III.....	19
1.4. Európska územná spolupráca.....	21
1.4.1. Rozdiely oproti 2004-2006	22
1.4.2. Vedúci partner (Lead partner).....	23
1.4.3. Etapy uskutočňovania regionálnej politiky	23
1.5. Bariéry cezhraničnej spolupráce	24
2. Operačný program pre cezhraničnú spoluprácu Rakúsko- Maďarsko 2007-2013	25
2.1. Rakúsko – Maďarský hraničný región	25
2.2. Vývoj spolupráce Rakúsko – Maďarsko	26
2.3. Štruktúry a siete spolupráce	26
2.4. Demografia regiónu.....	27
2.5. Turizmus	27
2.6. Pracovný trh	28
2.7. Doprava.....	29

2.8.	Telekomunikácie a verejné služby	29
2.9.	Kultúrne dedičstvo	30
2.10.	Eko-mobilita	30
2.11.	Voda.....	31
2.12.	Cieľ a účel Operačného programu pre cezhraničnú spoluprácu Rakúsko-Maďarsko 2007-2013.....	31
2.13.	Predpokladaný vplyv investícií	32
2.14.	Priority	32
2.14.1.	Priorita 1. Inovácie, Integrácia, Konkurencieschopnosť.....	32
2.14.2.	Priorita 2. Trvalo udržateľný rozvoj a dostupnosť	33
2.14.3.	Priorita 3. Technická podpora procesu cezhraničnej spolupráce	33
3.	Projekty cezhraničnej spolupráce v oblasti Neusiedler See.....	34
3.1.	Oblasť Neusiedler See	34
3.2.	Štúdia ekologicky udržateľnej dopravy a turizmu v citlivej oblasti – Oblasť Neusiedler See / Fertő-tó.....	35
3.3.	Modul 1 – Inovácie vo verejnej doprave	35
3.3.1.	Projekt „Gomabus“ systém mestských minibusov v obciach Mörbisch, Breitenbrunn a Purbach am Neusiedler See.	36
3.4.	Modul 2 - Cezhraničné regionálne centrum mobility	36
3.4.1.	Projekt informačné centrum „b-mobil.info“ Burgenland.....	37
3.4.2.	Začiatok projektu „Grenzüberschreitende Mobilität“ (cezhraničná mobilita) GreMo-Pannonia	37
3.5.	Modul 3 – Eko-mobilita a ekoturizmus	38
3.5.1.	Seewinkel.....	39
3.5.2.	Projekt „Neusiedler See Card“	40
3.5.3.	Cyklotrasy.....	41
3.5.4.	Projekty pre rozvoj cykloturizmu.....	42
3.5.5.	Projekt „nextBike Burgenland“	43
3.5.6.	Projekt „Cyklotrasy bez hraníc“	43
	Záver	45
	Zoznam použitej literatúry	47

Úvod

Cezhraničná spolupráca je súhrn všetkých okruhov opatrení smerujúcich k upevneniu a rozvíjaniu susedských vzťahov regiónov z oboch strán štátnej hranice a k riešeniu problémov, ktoré v týchto oblastiach vznikajú. Môžu byť neoficiálne a oficiálne predložené zmluvy, pričom sa to odohráva pri aktívnej participácii oboch zúčastnených strán, ktoré spravidla vystupujú ako rovnocenný partneri. Najefektívnejším nástrojom na postupné zoslabovanie vplyvu hranice sa stáva cezhraničná spolupráca, ktorá je v Európe zároveň dôležitou súčasťou integračných procesov. Je podporovaná prostredníctvom viacerých medzinárodných zmlúv a dokumentov. Fungujúca cezhraničná spolupráca môže v konečnom dôsledku vyústiť do cezhraničných integračných procesov na regionálnej (lokálnej) úrovni a formovaniu regiónov prekračujúcich štátnu hranicu – v Európe nazývaných euroregióny.

Európska územná spolupráca je novým cieľom kohéznej politiky Európskej únie. Vychádza zo skúseností regionálnej spolupráce v rámci iniciatív Spoločenstva Interreg a programov cezhraničnej spolupráce (CBC). Jej cieľom je dosiahnutie vyrovnanej integrácie rôznych území EÚ prostredníctvom podpory spolupráce regiónov.

Cezhraničná spolupráca je spôsob akým možno dosiahnuť komplexnejšiu integráciu v rámci Európskej únie. Regióny, ktorými prechádzajú hranice štátov majú spravidla veľa spoločných čŕt a vlastností, a štátna hranica často pôsobí ako určitá bariéra pre lepšie využitie týchto vlastností. Projekty cezhraničnej spolupráce sú ideálnym nástrojom na prekonávanie týchto bariér.

Zaujímavým praktickým príkladom úspešnej cezhraničnej spolupráce v regióne kde v minulosti existovala pevne uzavretá hranica a tým aj ťažko prekonateľná bariéra je región v oblasti Neusiedler See, na maďarsko-rakúskej hranici. Región v okolí Neusiedler See je veľmi špecifický keďže sa z veľkej časti rozkladá na území veľmi vzácnej a citlivej prírodnej rezervácie zaradenej do svetového kultúrneho dedičstva a súčasne ide o ekonomicky veľmi dynamicky sa rozvíjajúci región. Ďalším špecifikom je hraničný región medzi krajinou západnej Európy – Rakúsko a krajinou bývalého východného bloku, ktorá vstúpila do Európskej únie v roku 2004. Cieľom rozvoja tohto regiónu je snaha spojiť ochranu životného prostredia s podporu ekonomického rozvoja hlavne v oblasti cestovného ruchu. Pre obidve strany je tento cieľ výzvou. Realizácie tohto cieľu je možná vďaka vysokej miere spolupráce cez projekty cezhraničnej spolupráce. Základom pre projekty cezhraničnej spolupráce je Operačný program cezhraničnej spolupráce Rakúsko – Maďarsko na obdobie 2007-2013.

V rokoch 2007-2013 bude mať Slovensko pozdĺž svojich hraníc päť programov cezhraničnej spolupráce - štyri na vnútornej hranici a jeden na vonkajšej. Nadnárodnú spoluprácu budú pokrývať dva ďalšie programy – „Central Europe 2007-2013“ a „Southeast Europe 2007-2013“. Pre medziregionálnu celoeurópsku spoluprácu je tu program INTERREG IVC. Asistovať im bude program INTERACT II. Do roku 2004 Slovensko participovalo na programoch cezhraničnej spolupráce PHARE CBC a v skrátenom programovom období 2004-2006 sa spustili programy Iniciatívy Spoločenstva INTERREG. Slovensko, podobne ako Maďarsko zdieľa spoločnú hranicu s Rakúskom a získava skúsenosti pri realizácii cezhraničných projektov so starším členským štátom. Celkové strategické ciele Programu cezhraničnej spolupráce Slovenská republika - Rakúsko 2007-2013 sú postavené na budovaní aktívneho hraničného regiónu, založeného na znalostnej ekonomike, regiónu, ktorý je atraktívny pre sociálne a environmentálne aktivity a ktorý má dôležitú úlohu medzi európskymi metropolitnými regiónmi. Cezhraničný región, ktorý zahŕňa v tesnej blízkosti dve hlavné mestá, má potenciál na to, aby sa stal jedným z najrýchlejšie ekonomicky rozvíjajúcich sa regiónov v Európskej únii. Slovensko - rakúsky región má najvyššiu koncentráciu hlavných sídiel, univerzít a výskumných centier v oboch krajinách a práve preto potenciál a prostriedky na vybudovanie znalostnej a ekonomickej silnej základne pre strednú Európu. Program 2007-2013 prispieva k vybudovaniu cezhraničného znalostného regiónu.

Slovensko ako aj ostatné krajiny, ktoré vstúpili do Európskej únie v roku 2004 a neskôr majú oveľa menšie skúsenosti s cezhraničnou spoluprácou ako staršie členské štáty. Práve preto je veľmi dôležité aby sa Slovensko a ostatné nové členské štáty snažili napriek menším skúsenostiam s cezhraničnou spoluprácou v rámci Európskej únie o čo najhlbšiu spoluprácu, čo najefektívnejšie čerpanie fondov EÚ a tým sa čo najrýchlejšie priblížili úrovni starých členských štátov EÚ.

Oblasť Neusiedler See je oblasť s jednou z najrozvinutejších cezhraničných spoluprác v strednej Európe, a ostatné regióny by si mali brať príklad. Cieľom práce je podrobná analýza fungovania regionálnej politiky a cezhraničných vzťahov Európskej únie na príklade regiónu Neusiedler See na rakúsko-maďarskej hranici. Rakúsko-maďarské pohraničie, hlavne v oblasti Neusiedler See má niekoľko špecifik. Ide o región na hranici dvoch v minulosti striktne oddelených štátov – Rakúsko ako krajina západnej Európy a Maďarsko ako krajina bývalého východného bloku, kde hranica tvorila veľmi silnú bariéru. Druhým špecifikom oblasti Neusiedler See je jej environmentálna vzácnosť (patrí do svetového dedičstva UNESCO) a zároveň jej vysoká ekonomická aktivita hlavne v cestovnom ruchu. Cieľom práce je analýza ako sa tento región dokázal vysporiadať s týmito rôznorodými špecifikami

a dokázal sa hlavne vďaka projektom cezhraničnej spolupráce vyvinúť na komplexný, ekonomicky sa rozvíjajúci región zároveň s vysokým stupňom ochrany životného prostredia. Práca je taktiež zameraná na porovnanie krajín Rakúska a Maďarska, v akom množstve a ako efektívne dokážu participovať na cezhraničných projektoch, z pohľadu ich rozdielnej dĺžky členstva v Európskej únii.

1. Cezhraničná spolupráca

1.1. Základná terminológia

1.1.1 Hranica

Hranica či už je prírodná alebo umelo vytvorená, spĺňa v priestore dve primárne funkcie: rozdeľuje a spája.

Hranica ako deliaca línia alebo množina deliacich bodov medzi dvoma rôznymi krajinami, ktoré môžu byť funkčne, politicky, ekonomicky, kultúrne, spoločensky, etnický, národnostne alebo nábožensky úplne rozdielne, môže predstavovať (hlavne pri obmedzenej priechodnosti) bariéru medzi nimi, alebo v prípade prepuknutia spravidla neopodstatnenej neznášanlivosti sa môže stať miestom vzniku konfliktov v krajných prípadoch vyúsťujúcich až do vzniku občianskych nepokojov a vojnového stavu,

Hranica ako kontaktná línia alebo množina kontaktných bodov medzi krajinami, ktoré síce môžu mať rozdielny charakter, ale tieto rozdiely sa môžu pri tolerantnom prístupe opierajúcom sa o zachovávanie a dodržiavanie demokratických princípov stať zdrojom obohacovania sa o poznatky a skúsenosti obyvateľstva z druhej strany hranice, poznávania iných kultúrnych či náboženských zvyklostí, čím sa výrazne podporí princíp občianskej znášanlivosti a ľudskej spolupatričnosti, v blízkosti hranice sa tým pádom môže formovať priestor zmiešanej identity a zároveň prichádza k vytváraniu vhodných predpokladov pre vzájomnú spoluprácu medzi oboma stranami.¹

1.1.2. Prihraničný región

Za prihraničný región všeobecne pokladáme územie na oboch stranách hranice, resp. ho chápeme ako,, národný územný celok, začlenený pod úroveň štátu, ktorý má spoločnú

¹ HALÁS, Marián. 2005. *Cezhraničné väzby. Cezhraničná spolupráca. Na príklade slovensko-českého pohraničia s dôrazom na jeho slovenskú časť*. Bratislava : Univerzita Komenského. 2005. 152 s. ISBN 80-223-2054-4.

hranicu s jedným alebo niekoľkými územnými celkami rovnakého typu, situovanými v susednom štáte.²

Pre jeho definovanie sa najčastejšie používajú dve kritériá: Priestorové a funkčné kritérium.

Priestorové kritérium vychádza zo vzdialenosti resp. časovej dostupnosti územia od hranice, v praxi sa najčastejšie vyčleňuje podľa administratívnych jednotiek (okresov). Prihraničný región v tomto ponímaní tvorí pás okresov v priamom kontakte s hranicou. Výhodou takéhoto vyčlenenia je presné vytýčenie hraníc a dostatok dostupných štatistických dát.

Vo funkčnom kritériu ide o funkčnú spätosť pohraničného územia s územím na druhej strane hranice. Prihraničný región podľa funkčného kritéria je územie, ktoré sa v dôsledku polohy pozdĺž hranice vyznačuje rozdielnymi politickými, spoločenskými, ekonomickými, demografickými a inými znakmi ako ostatné územie hranicami vymedzeného štátu.³

1.1.3. Hraničný efekt

Prihraničný región sa vyznačuje charakteristickým vplyvom hranice, pôsobí tam jednoznačne hraničný efekt. Sila a charakter hraničného efektu závisí od typu hranice, jej funkcie, otvorenosti, priepustnosti hranice, charakteru susedných regiónov. Efekt priepustnosti hranice má zásadný význam pre cezhraničné väzby.

1.1.4. Cezhraničné väzby

Cezhraničné väzby vyjadrujú súhrn všetkých procesov, ktoré sú vyústením závislosti územia z jednej strany štátnej hranice od potenciálu územia druhej strany. Táto závislosť môže mať rôznu polarizáciu – od úplne jednostrannej až po rovnocennú obojstrannú.

Typy cezhraničných väzieb: migrácia, dochádzka za prácou, dochádzka do škôl, dochádzka za službami, dochádzka za kultúrou, dochádzka za športovými aktivitami.

² ŠVECOVÁ, Angelika. 2002. *Hodnotenie vybraných demografických javov a procesov na území euroregiónov Slovenska*. Bratislava: Univerzita Komenského. ISBN 80-223-2190-7.

³ CHROMÝ, P. 2000. *Historickogeografické aspekty vymezování pohraničí a jeho geografické analýzy*. In *Geografie – Sborník ČGS*. ISSN 1212-0014. 105, č. 1, s. 63–76

1.1.5. Cezhraničné aktivity

Cezhraničné aktivity predstavujú všetky formy činnosti, pri ktorých prichádza k priamemu prekročeniu štátnej hranice (tzv. mobilita cez hranicu). Napríklad zamestnanie, služby, nákupy, návštevy príbuzných a známych, atď.

1.1.6. Cezhraničné kontakty

Na rozdiel od cezhraničných aktivít zahŕňajú aj činnosti, kedy prichádza len k nepriamemu prekročeniu štátnej hranice. Napríklad sledovanie elektronických médií vysielajúcich z územia iného štátu (hranicu prekračuje len televízny, rozhlasový, príp. internetový signál) alebo telefónne hovory (hranicu prekračuje telefónny signál).

1.1.7. Cezhraničná spolupráca

Základným princípom cezhraničnej spolupráce sú väzby a zmluvné vzťahy v hraničných oblastiach. Základným cieľom je prijímanie spoločných riešení hospodárskych a spoločenských problémov. Cezhraničná spolupráca je súhrn všetkých okruhov opatrení smerujúcich k upevneniu a rozvíjaniu susedských vzťahov regiónov z oboch strán štátnej hranice a k riešeniu problémov, ktoré v týchto oblastiach vznikajú. Môžu byť neoficiálne a oficiálne predložené zmluvy, pričom sa to odohráva pri aktívnej participácii oboch zúčastnených strán, ktoré spravidla vystupujú ako rovnocenní partneri.⁴

1.1.8. Euroregión

Euroregión je „územie spájajúce pohraničné územné celky organického charakteru medzi dvoma alebo viacerými štátmi. Euroregióny sú prepojené viacerými vzťahmi rozličného charakteru a ich priestorové vymedzenie sa nestotožňuje so štátmi hranicami“ (Európska charta hraničných a cezhraničných regiónov, 1995).

⁴ HALÁS, Marián. 2005. *Cezhraničné väzby. Cezhraničná spolupráca. Na príklade slovensko-českého pohraničia s dôrazom na jeho slovenskú časť*. Bratislava : Univerzita Komenského. 2005. 152 s. ISBN 80-223-2054-4.

Ďalšiu definíciu euroregiónu sformuloval Alberto Gasparini ako „cezhraničné územie s ťahom smerom k inštitucionálnej autonómii pre zlepšenie kooperácie a podporu rozvoja týchto území, ktoré by ináč boli predurčené zotrvať v marginalizovaných podmienkach a boli brzdené v ich možnostiach zabezpečovať dobrú kvalitu života ich obyvateľov“⁵

„Cieľom euroregionálnej spolupráce je odstránenie, respektíve minimalizácia regionálnych rozdielov v úrovni ekonomického a sociálneho prostredia, životnej úrovni obyvateľstva medzi regiónmi susediacich štátov, riešenie spoločných environmentálnych problémov, budovanie vzájomného porozumenia v národnostne, etnicky a kultúrne odlišných a zmiešaných častiach euroregiónov“.⁶

Hlavné dôvody vzniku euroregiónov:

- Odstránenie niektorých vážnych rozdielov (v životnej úrovni, dynamike rozvoja) medzi susediacimi regiónmi v rámci štátu, v rámci susediacich štátov i medzinárodné porovnania.
- Rozvinutie aktívnej spolupráce v oblasti spoločného záujmu jednotlivých častí na trhu.
- Riešenie sociálno-ekonomických problémov v jednej časti euroregiónov, alebo problémov všetkých zúčastnených strán.
- Riešenie spoločných environmentálnych problémov euroregiónov.
- Úsilie o zmiernenie a budovanie vzájomného porozumenia, najmä v národnostne a etnicky zmiešanom území euroregiónu.

Fungujúca cezhraničná spolupráca môže v konečnom dôsledku vyústiť do cezhraničných integračných procesov na regionálnej (lokálnej) úrovni a formovaniu regiónov prekračujúcich štátnu hranicu – v Európe nazývaných euroregióny. Tento proces však môže byť aj opačný – vznik euroregiónu sa stane hlavným impulzom rozvoja a úspešného fungovania cezhraničnej spolupráce. Aj keď tento prípad možno považovať za menej prirodzený jav, ako sa ukazuje, na Slovensku nie je až taký neobvyklý. Euroregióny preto môžeme považovať za produkty, ale aj generátory cezhraničnej spolupráce.

⁵ VILÁGI, A., STRÁŽAY, T., BENČ, V. 2006. *Analýza cezhraničnej spolupráce a rozvoja prihraničných regiónov s krajinami V4 a definovanie priorít cezhraničnej spolupráce pre predsedníctvo SR vo V4*. [online]. Bratislava: Výskumné centrum Slovenskej spoločnosti pre zahraničnú politiku. 2006. Dostupné na internete: <<http://www.sfpa.sk/dokumenty/publikacie/132>>

⁶ Zemko, Ivan - Buček, Ján, 2000. *Problémy cezhraničnej spolupráce a jej inštitucionálneho rámca na príklade regiónu Bratislavy*. Geografické Spektrum, č. 2. Pp.43-54.

1.2. Inštitucionálny základ pre cezhraničnú spoluprácu

Problematiku cezhraničnej spolupráce v Európe upravujú viaceré právne dokumenty. Rozvoj cezhraničnej spolupráce najpodstatnejšie ovplyvnil Európsky rámcový dohovor (ERD) o cezhraničnej spolupráci medzi územnými celkami alebo orgánmi. Z ostatných dokumentov podporujúcich cezhraničnú spoluprácu okrem iného treba spomenúť Doplnkový protokol k Európskemu rámcovému dohovoru o cezhraničnej spolupráci medzi územnými celkami alebo orgánmi.

1.2.1. Európsky rámcový dohovor o cezhraničnej spolupráci medzi územnými celkami a orgánmi

Európsky rámcový dohovor o cezhraničnej spolupráci zastrešuje Rada Európy, ktorej jedným z hlavných cieľov je rozvoj cezhraničnej spolupráce. Dohovor bol podpísaný v Madride 21. mája 1980, platnosť nadobudol 22. decembra 1981. Dokument bol navrhnutý na uľahčenie cezhraničnej spolupráce medzi územnými celkami alebo orgánmi. Obsahuje modelové dohody týkajúce sa životného prostredia, hospodárskeho rozvoja, vzdelávania a zakladania cezhraničných združení a orgánov. cezhraničnú spoluprácu sa v ňom považujú všetky aktivity zamerané na posilnenie a podporu susedských vzťahov obyvateľov prihraničných území na oboch stranách spoločnej štátnej hranice. Tieto aktivity sú podľa Rady Európy základom pri napĺňaní jej hlavného cieľa, ktorým je čo najväčšie zjednotenie európskych štátov a ich obyvateľov.⁷

1.2.2. Doplnkový protokol k európskemu rámcovému dohovoru o cezhraničnej spolupráci medzi územnými celkami alebo orgánmi

Doplnkový protokol bol podpísaný roku 1995 v Štrasburgu. Podstatou Doplnkového protokolu je vymedzenie práva územných celkov alebo orgánov pre uzatváranie dohôd o cezhraničnej spolupráci.

⁷ VILÁGI, A., STRÁŽAY, T., BENČ, V. 2006. *Analýza cezhraničnej spolupráce a rozvoja prihraničných regiónov s krajinami V4 a definovanie priorít cezhraničnej spolupráce pre predsedníctvo SR vo V4*. [online]. Bratislava: Výskumné centrum Slovenskej spoločnosti pre zahraničnú politiku. 2006. Dostupné na internete: <<http://www.sfpa.sk/dokumenty/publikacie/132>>

1.3. Formy cezhraničnej spolupráce v Európe

1.3.1. Program Phare CBC (Cross-Border Cooperation)⁸

Program Phare CBC bol predstavený v roku 1994 Európskou komisiou. Cieľom programu bola podpora a pomoc kandidátskym krajinám prekonať ich špecifické problémy v rozvoji a spolupráci s Európskou Úniou a ostatnými krajinami v strednej a východnej Európe. Dlhodobým cieľom bolo zrýchlenie ekonomického rozvoja kandidátskych krajín a priblíženie sa ku krajinám Európskej Únie. Podstatou bol rovnomerný rozvoj, ktorý predchádza zaostávaniu určitých regiónov na úkor rýchlo sa rozvíjajúcich nosných regiónov. Ďalším cieľom bola príprava kandidátskych krajín na participáciu v programe INTERREG, keď sa stanú členskými štátmi.

Do roku 2003, sa program Phare CBC zameriaval na podporu cezhraničnej spolupráce medzi hraničnými regiónmi v strednej a východnej Európe a regiónmi krajín patriacich do Európskeho spoločenstva, a taktiež medzi hraničnými regiónmi kandidátskych krajín strednej a východnej Európy. Po rozšírení Európskej Únie v roku 2004 a 2007 sa program Phare CBC pre tieto krajiny ukončil, a nové členské krajiny prešli do programu cezhraničnej spolupráce INTERREG. Zámer programu Phare CBC sa presunul na zvyšné kandidátske krajiny a ďalších potenciálnych členov (Chorvátsko, Macedónsko, Srbsko, Čierna hora, Ukrajina...)

1.3.2. Program INTERREG⁹

INTERREG je program vychádzajúci z iniciatívy Európskeho spoločenstva, ktorý má za cieľ podporu rozvoja interregionálnej spolupráce v Európskej únii. Program bol založený v roku 1987 a je financovaný zo zdrojov Európskeho fondu regionálneho rozvoja (ERDF). Aktuálne prebieha program Interreg IV, ktorý pokrýva obdobie rokov 2007-2013.

Interreg je program navrhnutý na podporu spolupráce medzi členmi Európskej Únie na rôznych úrovniach. Jedným z hlavných cieľov je znižovať vplyv národných hraníc aby bol dosiahnutý rovnaký ekonomický, sociálny a kultúrny rozvoj rovnomerne na území celej Európskej Únie.

⁸ *Cross-Border Cooperation within the European Neighbourhood and Partnership Instrument (ENPI)*. [online][cit.15.1.2010]. Dostupné na internete: <http://ec.europa.eu/europeaid/where/neighbourhood/regional-cooperation/enpi-cross-border/index_en.htm>

⁹ *Predchodcovia programov Iniciatívy Spoločenstva INTERREG*. [online][cit.15.1.2010]. Dostupné na internete: <http://www.interreghsu.com/huskua/main.jsp?lang=SK&page_id=1001>

Iniciatíva Interreg je určená na posilnenie hospodárskej a sociálnej súdržnosti v celej Európskej únii, uskutočňovaná podporou rovnovážneho rozvoja kontinentu prostredníctvom cezhraničnej (medzi susednými krajinami), transnacionálnej (medzi skupinami krajín) a internacionálnej (medzi regiónmi a mestami rôznych krajín) spolupráci.

Program Interreg bol spustený v podobe Interreg I na obdobie rokov 1989-1993, a ďalej pokračoval ako Interreg II v období 1994-1999. Obdobie 2000-2006 bolo pokryté programom Interreg III, avšak niektoré projekty boli uzavreté až v roku 2008. Aktuálne je v činnosti program Interreg IV na obdobie 2007-2013.

Interreg sa líši od väčšiny programov Kohéznej politiky v jednom dôležitom aspekte: zahŕňa spoluprácu medzi orgánmi minimálne dvoch a viacerých členských štátov. Projekty a opatrenia v rámci programu Interreg musia preukázať nielen pozitívny vplyv na rozvoj na obidvoch stranách hranice ale musia byť navrhované a implementované na základe cezhraničnej spolupráce všetkých strán.

Iniciatívy Spoločenstva, ako aj programy podporujúce oblasti spolupráce so zásadným významom z hľadiska rozvoja celoeurópskeho priestoru a jeho kohézie navrhuje pre členské štáty Európska komisia. Súčasne vytyčuje aj zásadné ciele iniciatív a ich priority a k nim pridelený finančný rámec, na základe čoho môžu cezhraničné regióny a mikroregióny členských štátov EÚ, ktoré sú vopred stanovené, predložiť Európskej komisii spoločné podrobne rozpracované návrhy. Za regulárnu realizáciu programov a naplnenie vytýčených cieľov iniciatív zodpovedajú spoločné Riadiace Výbory vymenované členskými krajinami pre jednotlivé programy. Riadiace Výbory pozostávajú z predstaviteľov orgánov zodpovedných za opatrenia kohéznej politiky v členskom štáte. Môžu to byť ústredné orgány štátnej správy alebo regionálne orgány. Ako v takmer všetkých opatreniach kohéznej politiky, Interreg predpokladá spolufinancovanie zo strany členských štátov, regionálnych orgánov, alebo vedúcich projektov samotných. Výška povinného spolufinancovania sa líši podľa regiónu v rozsahu od 50% po 0% v najchudobnejších oblastiach.

Konečnými príjemcami finančných prostriedkov sú zvyčajne orgány verejnej správy, záujmové združenia a neziskové organizácie, ako obchodné komory, združenia zamestnávateľov, odbory alebo výskumné ústavy. V prípade programu Interreg IV, súkromné firmy sú oprávnené prijímať finančné prostriedky iba v prípade ak o ne požiadajú v podobe konzorcia niekoľkých firiem. V predchádzajúcich obdobiach súkromné firmy neboli oprávnené sa uchádzať o finančnú podporu v programe Interreg.

Program Interreg sa skladá z troch foriem: Interreg A, Interreg B a Interreg C.

Forma A: Cezhraničná spolupráca

Cezhraničná spolupráca medzi susednými oblasťami má za cieľ rozvoj cezhraničných sociálnych a ekonomických centier prostredníctvom spoločných rozvojových stratégií. Daná oblasť je adresovaná termínom cezhraničná oblasť alebo euroregión, v ktorej sú vytvorené spoločné subjekty, ktorých cieľom je realizácia cezhraničnej spolupráce. Ich úlohou je aj správa fondov z programu Interreg. V mnohých prípadoch sú vytvorené Sekretariáty, ktoré sú financované prostredníctvom „technickej pomoci“, ktorá je súčasťou finančných prostriedkov Interreg zameraných na vytvorenie infraštruktúry pre lokálnu administráciu programu Interreg. Forma A je najväčšou z pohľadu rozpočtu a aj počtu programov.¹⁰

Forma B: Nadnárodná spolupráca

Nadnárodná spolupráca zahŕňa národné, regionálne a miestne orgány, ktoré majú za cieľ podporovať lepšiu integráciu v rámci Európskej únie prostredníctvom vytvárania veľkých skupín európskych regiónov. Forma B je stredná úroveň, kde zvyčajne nesusediace regióny z niekoľkých rôznych krajín spolupracujú, pretože majú skúsenosti so spoločnými alebo porovnateľnými problémami.¹¹

Forma C: Medziregionálna spolupráca

Medziregionálna spolupráca sa zameriava na zlepšenie efektívnosti politík a nástrojov regionálneho rozvoja, cez výmenu informácií vo veľkej miere a zdieľaní skúseností. Je to finančne najmenej náročná časť z troch, ale programy sa týkajú všetkých členských štátov EÚ.¹²

¹⁰ *INTERREG II A*. [online][cit. 20.1.2010]. Dostupné na internete:

<http://ec.europa.eu/regional_policy/interreg3/inte2/inte2a.htm>

¹¹ *Interreg II B*. [online][cit. 20.1.2010]. Dostupné na internete:

<http://ec.europa.eu/regional_policy/interreg3/inte2/inte2b.htm>

¹² *Interreg II C*. [online][cit. 20.1.2010]. Dostupné na internete:

<http://ec.europa.eu/regional_policy/interreg3/inte2/inte2c.htm>

1.3.3. Program Interreg III

Cieľom Iniciatívy Spoločenstva INTERREG III je, aby ľudia žijúci v prihraničnom regióne a inštitúcie, ktoré tam pôsobia, vypracovali a zrealizovali spoločné projekty v záujme rozvoja existujúcej inštitucionálnej a hospodárskej kapacity, nárastu ekonomického potenciálu prihraničného regiónu a posilnenia jestvujúcej cezhraničnej spolupráce.

Forma A: Cezhraničná spolupráca a priority v programe Interreg IIIA

- Vzdelávanie
 - Rozvoj spoločných systémov vzdelávania
- Trh práce
 - Rozvoj miestnych iniciatív pre zamestnanosť
 - Rozvoj spoločných systémov trhu práce a sociálnych služieb
 - Pomoc pre integráciu na trhu práce a sociálneho začlenenia
- Priemysel a podnikanie
 - Rozvoj cezhraničnej spolupráce medzi podnikmi, výskumnými a vývojovými inštitúciami
 - Podpora rozvoja cezhraničných priemyselných klastrov
 - Podpora malých a stredne veľkých podnikov s cezhraničným charakterom
- Cestovný ruch a kultúra
 - Investície do cezhraničnej infraštruktúry turizmu
 - Organizovanie spoločných cezhraničných podujatí v oblasti turizmu a kultúry
 - Podpora vytvárania spoločných produktov kultúry, turizmu a tradičných remesiel
- Bezpečnosť a civilná ochrana
 - Podpora spoločného záchranného systému
 - Rozvoj spoločných systémov ochrany obyvateľstva pred živelnými pohromami
- Infraštruktúra
 - Zlepšenie dopravy, informačných a komunikačných sietí a služieb, vodných a energetických systémov

- Budovanie dopravnej infraštruktúry regionálneho a miestneho významu s cezhraničným efektom
- Rozvoj systémov na zlepšenie kvality a efektívnosti verejnej dopravy
- Podpora rozvoja digitálneho obsahu
- Zavádzanie cezhraničných e-služieb
- Životné prostredie
 - Opatrenia na ochranu životného prostredia, zlepšenie energetickej efektívnosti a obnoviteľných zdrojov energie
 - Budovanie cezhraničnej infraštruktúry životného prostredia, prírodných zdrojov, obnoviteľných energetických zdrojov a systémov na zvyšovanie ich kvality¹³

Forma B: Nadnárodná spolupráca a priority v programe Interreg IIB

- Vypracovanie stratégie regionálneho rozvoja na nadnárodnej úrovni, vrátane spolupráce medzi mestami a mestskými oblasťami a vidieckymi oblasťami
- Presadzovanie účinných a udržateľných dopravných systémov, spolu s lepším prístupom k informačnej spoločnosti. Cieľom je uľahčiť komunikáciu medzi ostrovmi alebo okrajovými regiónmi.
- Presadzovanie ochrany životného prostredia a prírodných zdrojov, najmä vodných zdrojov.

Forma C: Medziregionálna spolupráca a priority v programe Interreg IIIC

Interreg IIIC podporuje medziregionálnu spoluprácu medzi regionálnymi a inými orgánmi verejnej správy na celom území EÚ a susednými krajinami. Umožnil regiónom bez spoločných hraníc pracovať spolu na spoločných projektoch a vytvoriť siete spolupráce.

Celkovým cieľom bolo zlepšiť efektívnosť politík a nástrojov regionálneho rozvoja, cez rozsiahle siete pre výmenu informácií a zdieľanie skúseností štruktúrovaným spôsobom.

Priority pre činnosť zahŕňali výskum, technologický rozvoj, rozvoj podnikania, informačnú spoločnosť, cestovný ruch, kultúru a životné prostredie.¹⁴

¹³ *OP CEZHRANIČNÁ SPOLUPRÁCA SR-ČR 2007-2013*. [online][cit. 20.1.2010]. Dostupné na internete: <<http://www.europrojekty.sk/operacne-programy/op-cezhranicna-spolupraca-sr-cr-2007-2013>>

¹⁴ *Key objectives*. [online][cit. 20.1.2010]. Dostupné na internete: <http://ec.europa.eu/regional_policy/policy/object/index_en.htm>

1.4. Európska územná spolupráca¹⁵

Európska územná spolupráca je novým samostatným cieľom kohéznej politiky Európskej únie. Opiera sa o skúsenosti nadobudnuté v regionálnej spolupráci iniciatív Spoločenstva Interreg a programov cezhraničnej spolupráce (CBC). Jej cieľom je dosiahnutie vyrovnanej integrácie rôznych území EÚ prostredníctvom podpory spolupráce regiónov.

V rámci tretieho cieľa Európska teritoriálna (územná) spolupráca sa má dosiahnuť posilnenie cezhraničnej, nadnárodnej a interregionálnej spolupráce.

Programy tohto cieľa sa týkajú 181,7 miliónov Európanov žijúcich v prihraničných regiónoch (37,5% všetkých obyvateľov EÚ), pričom všetky regióny EÚ a ich obyvatelia budú pokrytí jedným z 13 súčasných transnacionálnych spolupracujúcich regiónov.

Pre tento program určených 8,723 mld. eur (2,5% rozpočtu regionálnej politiky) a tieto prostriedky sa podelia nasledovným spôsobom:

- 6,44 mld. eur pre cezhraničnú spoluprácu: 77,61%,
- 1,83 mld. eur pre transnacionálnu (nadnárodnú): 18%
- 445 miliónov pre interregionálnu spoluprácu: 3,8%.

Hlavné ciele cezhraničnej spolupráce v programovom období 2007 - 2013 podľa nariadenia EP a Rady (ES) č. 1080/2006 z 5. Júla 2006 o Európskom fonde regionálneho rozvoja je podpora zameraná najmä na:

- rozvoj cezhraničných hospodárskych, sociálnych a environmentálnych činností prostredníctvom spoločných stratégií trvalo udržateľného územného rozvoja, a najmä prostredníctvom podpory podnikania, najmä rozvoja MSP, cestovného ruchu, kultúry a cezhraničného obchodu;

- podporu a zlepšenia spoločnej ochrany a správy prírodných a kultúrnych zdrojov, ako aj prevencie prírodných a technických rizík;

- podporu prepojenia medzi mestskými a vidieckymi oblasťami;
- zníženie izolovanosti zlepšením prístupu k dopravným, informačným a komunikačným sieťam a službám, ako aj cezhraničných vodných, odpadových a energetických systémov a zariadení;

- rozvoj spolupráce, kapacity a spoločného využívania infraštruktúr, najmä v zdravotníctve, kultúre, cestovnom ruchu a školstve.

¹⁵ *Cezhraničná a územná spolupráca*. [online][cit. 20.1.2010]. Dostupné na internete: <<http://www.euractiv.sk/cezhranicna-a-uzemna-spolupraca>>

Slovensko bude čerpať zdroje EÚ pre cezhraničnú spoluprácu z päťice programov pre jednotlivé hranice. Výnimočné postavenie bude mať program s Ukrajinou, ktorý bude realizovaný cez Európsky nástroj susedstva a partnerstva (ENPI) a bude jediný multilaterálny - štvorstranný a okrem SR a Ukrajiny sa doň zapojí aj Rumunsko a Maďarsko. K týmto programom treba pripočítať aj nástupcov programov INTERREG B a C: Program „Central Europe 2007-2013“ (Stredná Európa), Program „Southeast Europe 2007-2013“ (Juhovýchodná Európa) a INTERREG IVC a INTERACT II.

Za prípravu programov zodpovedali ministerstvo výstavby a regionálneho rozvoja, ministerstvo hospodárstva a ministerstvo životného prostredia.

1.4.1. Rozdiely oproti 2004-2006

Programy by mali mať:

- podstatne menej priorít (nepodporovať z mála všetko)
- čo najširšie definované aktivity.

Najvýraznejšou zmenou bude princíp tzv. vedúceho partnera (lead partner). Riadiace úlohy štátov ostali nemenné s výnimkou štvorstranného programu ENPI (Európsky nástroj susedstva a partnerstva), kde pribudla nová úloha Maďarsku.

ENPI nahrádza doterajší program TACIS adresovaný východoeurópskym krajinám a zjednocuje aj programy s Balkánom a štátmi Stredomoria.

Pri projektoch cezhraničnej spolupráce sa vyžaduje:

- spoločné vypracovanie projektu,
- spoločná implementácia,
- spoločná účasť osôb na projekte,
- spoločné financovanie.¹⁶

¹⁶ *Regionálna politika EÚ na obdobie 2007-2013*. [online]. [cit. 20.1.2010]. Dostupné na internete: <http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docgener/presenta/working2008/work_sk.pdf>

1.4.2. Vedúci partner (Lead partner)

Najvýraznejšou zmenou bude princíp tzv. vedúceho partnera (lead partner). Vedúci partner alebo hlavný projektový žiadateľ podpíše zmluvu o poskytnutí NFP s Riadiacim orgánom, zodpovedá za implementáciu celého projektu a zároveň prijme od Riadiaceho orgánu všetky finančné prostriedky bez ohľadu na to, z ktorej krajiny pochádza. Tieto prostriedky následne na základe dohody presúva svojmu partnerovi, resp. partnerom.

1.4.3. Etapy uskutočňovania regionálnej politiky

1. O rozpočte štrukturálnych fondov a pravidlách ich využívania rozhoduje Rada Európskej únie a Európsky parlament na základe návrhu Európskej Komisie.

2. Komisia navrhuje „strategické usmernenia Spoločenstva v oblasti kohézie“, stanovené v úzkej spolupráci s členskými štátmi. Usmernenia zaručujú, že štáty upravujú svoj rozpočet podľa priorít Únie, ktorými sú podpora inovácie a súkromného podnikania, napomáhanie rastu hospodárstva založeného na vedomostiach a vytváranie kvalifikovanejších a početnejších pracovných miest.

3. Počas stálej diskusie s Komisiou a v súlade so strategickými usmerneniami následne pripraví každý členský štát „národný strategický referenčný rámec“ (NSRR). V nariadení sa ustanovuje, že po prijatí strategických usmernení má každý členský štát päťmesačnú lehotu na odovzdanie svojho NSRR Komisii. Referenčný rámec stanovuje štátom zvolenú stratégiu a navrhuje zoznam „operačných programov“, ktoré plánuje uplatňovať. Po prijatí NSRR má Komisia tri mesiace na jeho pripomienkovanie a prípadné vyžiadanie ďalších informácií.

4. Komisia čiastočne schváli NSRR, ako aj každý operačný program (OP). Operačné programy predstavujú priority štátu (a/alebo regiónov) a spôsob, akým bude viesť svoj rozpočet. Predsa však existuje jedno obmedzenie: pre krajiny a regióny, ktoré patria do cieľa „konvergencia“ musí byť 60 % výdavkov vyčlenených na priority vyplývajúce zo stratégie Únie pre rast a zamestnanosť (lisabonská stratégia). Tento podiel je 75 % pre krajiny a regióny patriace do cieľa „konkurencieschopnosť a zamestnanosť“. Na obdobie 2007 - 2013 prijme Európska komisia približne 450 operačných programov. Hospodárski a sociálni partneri, ako aj inštitúcie občianskej spoločnosti sa podieľajú na rozpočte a riadení OP.

5. Po rozhodnutí Komisie o operačných programoch je úlohou členského štátu a jeho regiónov. uplatňovať programy, teda vybrať tisíce projektov, ktoré každoročne vznikajú,

kontrolovať ich a hodnotiť. Celá táto práca sa vykonáva prostredníctvom takzvaných „riadiacich orgánov“ vlastných každému štátu a/alebo každému regiónu.

6. Komisia prijme rozpočtové záväzky na výdavky, s cieľom umožniť členskému štátu začať s realizáciou programov.

7. Komisia uhradí výdavky potvrdené členským štátom.

8. Komisia sa podieľa na sledovaní každého operačného programu zároveň s členským štátom.

9. Komisia a členské štáty predkladajú strategické správy počas celého programového obdobia 2007 - 2013.¹⁷

1.5. Bariéry cezhraničnej spolupráce

1. ekonomické bariéry
 - nedostatok finančných prostriedkov
 - nedôvera zo strany zahraničných investorov
 - finančné problémy pri vypracovaní rozvojových projektov
2. legislatívne bariéry
 - nedostatočné daňové predpisy, týkajúce sa medzinárodnej spolupráce
 - rozdielne postavenia samospráv v Maďarsku, Poľsku
 - absencia pružných colných predpisov
3. organizačné bariéry
 - absencia koordinácie v cezhraničnej spolupráci medzi jednotlivými orgánmi štátnej správy, samosprávy, ekonomickými subjektmi...
 - nedostatočná regionálna informovanosť
4. infraštruktúrne bariéry
 - preťaženie komunikačných sietí v blízkosti hraničných priechodov
 - absencia diaľničného spojenia

¹⁷ *Policy stages*. [online]. [cit. 20.1.2010]. Dostupné na internete [http: <http://ec.europa.eu/regional_policy/policy/etap/index_en.htm>](http://ec.europa.eu/regional_policy/policy/etap/index_en.htm)

2. Operačný program pre cezhraničnú spoluprácu Rakúsko-Maďarsko 2007-2013¹⁸

Operačný Program spadá pod Európsku Územnú Spoluprácu (European Territorial Cooperation Objective), a je spolufinancovaný Európskym Fondom Regionálneho Rozvoja (ERDF). 20.12.2007 Európska komisia schválila Operačný Program pre Cezhraničnú Spoluprácu medzi Rakúskom a Maďarskom na obdobie 2007-13. Program spočíva v podpore spoločnosti s podporou ERDF pre špecifický región ležiaci na obidvoch stranách hranice medzi Rakúskom a Maďarskom. Operačný program spadá pod „European Territorial Cooperation Objective“ a jeho celkový rozpočet je približne 101 miliónov €. Podpora z ERDF zahŕňa okolo 82 miliónov €, čo predstavuje približne 0,9% z celkových investícií Európskej únie vyčlenených pre Európsku Územnú Spoluprácu na základe Kohéznej politiky na obdobie 2007-13.¹⁹

2.1. Rakúsko – Maďarský hraničný región

Rakúsko – Maďarský hraničný región hrá podstatnú úlohu medzi západnou a východnou časťou Európy a taktiež hranica kopíruje časť spojnice medzi baltickým a jadranským priestorom. Región sa nachádza na križovatke dvoch koridorov: tradičná transeurópska cesta zo západu na východ a historická „jantárová“ cesta zo severu na juh. Táto špecifická geografická poloha podmienila rýchlejší ekonomický rozvoj regiónu ako je európsky priemer za posledných 10 rokov.

Región zahŕňa konkrétne tieto oblasti: rakúske kraje Burgenland a Viedeň, región NUTS III Wiener Umland – Sudteil, a taktiež región NUTS II Nyugat-Dunántúl a kraje Győr-Moson-Sopron, Vas a Zala na maďarskej strane. Rakúska oblasť NUTS III – regióny Niederösterreich –Sud a Oststeiermark sa na spolupráci zúčastňuje iba čiastočne, a to maximálne dvadsiatimi percentami z finančných zdrojov z ERDF.

¹⁸ SCHAFFER, H., HIRSCHLER, P., DUMKE, H. 2007. *Operational Programme for Objective 3 Cross-border Co-operation Austria-Hungary 2007-2013*. [online]. Wien – Győr : mecca - Technisches Büro für Raum- und Landschaftsplanung. 21.11.2007. [cit. 15.2.2010] Dostupné na internete: <www.nfu.hu/download/6038/AT_HU%20OP%20final.pdf>

¹⁹ *Austria-Hungary Cross-border Operational Programme 2007-2013*. [online]. [cit. 15.2.2010]. Dostupné na internete: <<http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=MEMO/08/416&format=HTML&aged=0&language=EN&guiLanguage=en>>

Skúsenosti z minulosti ukazujú že cezhraničné projekty majú zvyšujúcu sa dôležitosť pre regionálny rozvoj a územnú spoluprácu v integrujúcej sa Európe. Cezhraničné programy v oblasti rakúskych, českých, slovenských a maďarských hraníc sú toho dôkazom. A preto považujú rakúski a maďarskí partneri program za veľmi dôležité rozšíriť oblasť projektov cezhraničnej spolupráce a zväčšiť záujem o príležitosti spolupracovať na cezhraničných projektoch.

2.2. Vývoj spolupráce Rakúsko – Maďarsko

Rakúsko a Maďarsko majú už dlhoročné skúsenosti v spoločnej cezhraničnej spolupráci. Krajiny spolupracovali už v programe Interreg IIA – pod záštitou Phare CBC v období 1995-1999, čo prispelo k zlepšeniu a posilneniu cezhraničnej spolupráce v spoločnom pohraničí a vytvorilo predpoklady na ešte hlbšiu spoluprácu v programe Interreg IIIA - Phare CBC 2000-2006. V tomto období sa vytvorili väzby udržiavané na dennodennej komunikácii medzi rakúskymi a maďarskými partnermi. Priebežné konzultácie sa stali každodennou rutinou, ktoré umožňujú plodnú spoluprácu pre obidve strany.

Na jeseň roku 2005 bola vytvorená spoločná "Pracovná skupina pre plánovanie územnej spolupráce Rakúsko - Maďarsko". Členovia tejto pracovnej skupiny z oboch strán hranice pochádzajú z relevantných orgánov na národnej a regionálnej úrovni. Programová práca bola založená na niekoľkých workshop stretnutiach, ďalej na množstve ďalších rokovaní a koordinačných stretnutí na úrovni expertov a koordinátorov programu.

2.3. Štruktúry a siete spolupráce

Za posledné dve dekády, sa spolupráca na rakúsko-maďarskom pohraničí rozvinula na všetkých úrovniach a vytvorila nasledujúce najčastejšie formy a štruktúry: spoločné programy cezhraničnej spolupráce („CENTROPE“²⁰, „Spa World“²¹), spoločný manažment národných parkov a svetového dedičstva, (Národný Park Neusiedler – Seewinkel²²), spolupráca miest (e.g. Sopron-Eisenstadt-Wiener Neustadt, Szombathely-Köszeg-Oberpullendorf-Oberwart) a formy regionálnej spolupráce ako regionálne rozvojové agentúry, regionálne úrady práce, hospodárske komory, ekonomické zoskupenia, vysoké školy, občianske organizácie.

²⁰ *Centrope*. [online]. [cit. 15.2.2010]. Dostupné na internete: <<http://centrope.com/centropenew>>

²¹ *Spa World*. [online]. [cit. 15.2.2010]. Dostupné na internete: <<http://www.spa-world.at>>

²² *Seewinkel*. [online]. [cit. 15.2.2010]. Dostupné na internete: <<http://www.nationalpark-neusiedlersee-seewinkel.at>>

2.4. Demografia regiónu

Na severe regiónu existujú pozitívne demografické trendy: rast populácie a imigrácia. Tento trend zväčšuje veľkosť pracovného trhu, vytvára dopyt po službách na vyššej úrovni (ako vyššie vzdelanie, zdravotníctvo, wellness...) a kvalitných produktoch (ako organické potraviny) súčasne juh regiónu je charakterizovaný negatívnou demografickou tendenciou: zmenšovanie populácie a emigrácia. Tento trend korení z väčšej vzdialenosti od nosnej ekonomickej osi a tým zaostáva a vyznačuje sa vidieckym charakterom a nízkym ekonomickým rastom. Hrozba spočíva v zrýchľovaní tohto trendu z dôvodu starnutia obyvateľstva.

V budúcnosti by sa aktivity mali zamerať na vyrovňovanie demografických rozdielov medzi severom a juhom regiónu. Hlavnou oblasťou ktorá bude potrebovať investície je doprava (cesty, železnice, letiská). Ďalej bude potrebné sa zamerať na špecifické skupiny obyvateľstva (e.g. starí ľudia – zdravotníctvo, domáce služby, mladá generácia – príležitosti na prácu a vzdelanie)

2.5. Turizmus

Turizmus hrá veľmi dôležitú úlohu v tomto regióne. Hraničný región je bohatý na prírodné atrakcie (napr. jazerá, rieky, kopce, rôznorodosť ekosystémov, minerálne a termálne pramene...) a spoločné kultúrne dedičstvo (napr. hrady, festivaly, hudba...). Kombinácia týchto atrakcií vytvára ideálne podmienky pre turizmus. Za poslednú dekádu sa uskutočnilo niekoľko spoločných cezhraničných projektov založených na týchto vlastnostiach regiónu. Turizmus je založený na národných prírodných parkoch a veľkej hustote kúpeľov. Väčšie centrá ponúkajú kongresové priestory a veľké množstvo kultúrnych pamiatok. Hrady, záhrady, festivaly, športové podujatia a cyklotrasy dopĺňajú spektrum ponuky pre turistov.

Existuje niekoľko spoločných bodov záujmu v oblasti cestovného ruchu: významné impulzy sa očakávajú od spoločných sietí termálnych kúpeľov a národných a prírodných parkov v tejto oblasti (Neusiedler See-Fertő, župa Győr-Moson-Sopron, a pod.). Bohatá škála ekosystémov ponúka obrovský potenciál pre jednodenných výletníkov v blízkosti metropolitných oblastí. Tieto témy sú dôležité pre budúcnosť cestovného ruchu v regióne: spa & wellness, aktívna turistika a príroda (kopce, rieky, jazerá, prírodné a národné parky), kultúra a víno. Kongresová turistika je sústredená predovšetkým vo Viedni. V oveľa menšom

meradle Šopron má tiež dobrý potenciál v tejto oblasti cestovného ruchu. Južná časť (Südburgenland, župa Zala) sa sústreďuje na rozšírenie ekologicky a sociálne kompatibilnej formy cestovného ruchu.

Projekty ako „HEALTHREGIO²³“ alebo „Spa World“ už ukázali potenciál cezhraničnej spolupráce v rozvoji cestovného ruchu v oblastiach ako je wellness alebo zdravotné služby. Všeobecne, turizmus zostane rastúcim sektorom aj v budúcnosti. Hlavnými prioritami sú kultúra, šport, víno a iné formy činností súvisiacich s prírodou (napr. cykloturistika, pozorovanie vtákov a pešia turistika). Cieľom je zvýšiť podiel cestovného ruchu v medziach udržateľného rozvoja so stále väčším ohľadom na životné prostredie. Projekty ako eko-mobilita v regióne Neusiedler See je toho príkladom.

2.6. Pracovný trh

Medzi rakúskou a maďarskou stranu hranice existuje rozdiel, pokiaľ ide mieru zamestnanosti. Miera zamestnanosti v rakúskej časti pohraničia, je vyššia ako Európsky priemer o 3-10%, zatiaľ čo maďarská časť regiónu je pod európskym priemerom o 2% . Tento rozdiel je ešte markantnejší v miere zamestnanosti žien, keď na maďarskej strane je zamestnanosť žien o 3% nižšia ako priemer EÚ. Na rakúskej strane je v niektorých oblastiach miera zamestnanosti žien vyššia až o 12% ako priemer EÚ. Predpokladá sa, že jedným z dôvodov takých rozdielov v miere zamestnanosti žien v rámci regiónu, je nízka miera ponuky pracovných miest na polovičný úväzok na maďarskej strane.

Dostupnosť cezhraničného trhu práce:

Európska integrácia poskytuje nový rámec pre cezhraničné vzťahy na trhu práce. Zatiaľ čo veľa Maďarov pracuje v Rakúsku oficiálne štatistiky nenaznačujú významný počet rakúskych zamestnancov na maďarskej strane regiónu.

Úrady práce začali spolupracovať pred 10 rokmi. Vytvorili spoločnú stratégiu trhu práce a založili spoločnú databázu trhu práce. V posledných rokoch sa rozšírila spolupráca obcí a podnikov prostredníctvom spoločných opatrení na trhu práce, ktoré sú možným nástrojom na udržanie a zvýšenie miery zamestnanosti v regióne. Obmedzenia vyplývajúce z rakúskeho Zákona o práci cudzincov zabránili vyššej miere cezhraničnej zamestnanosti v posledných rokoch. V apríli 2006 Rakúsko tieto obmedzenia predĺžilo o ďalšie tri roky.

²³ Healthregio. [online]. [cit. 15.2.2010]. Dostupné na internete: <<http://www.healthregio.net>>

Zrušenie týchto obmedzení a úplné otvorenie pracovného trhu pre cudzincov v Rakúsku, čiže voľný pohyb pracovných síl sa očakáva v roku 2010.

2.7. Doprava

Dopravná štruktúra je v rôznych častiach regiónu rôzne rozvinutá. Cestná a železničná sieť v severnej časti je dobre rozvinutá. Na druhej strane ako pozostatok z minulosti je nedostatok priamych spojení a hraničných prechodov medzi rakúskou a maďarskou stranou. Od otvorenia hraníc v rámci Schengenského priestoru sa očakáva zvýšenie vzniku malých lokálnych hraničných priechodov. V ekologicky citlivých oblastiach, ako oblasť svetového dedičstva UNESCO – Neusiedler See, sa zavádzajú inovatívne formy verejnej dopravy a ekomobility. Zostavenie siete cyklotrás a tvorba cezhraničných cyklo prepojení zvyšuje turistickú atraktivitu regiónu. Regionálna sieť cyklotrás a chodníkov bola v poslednej dekáde naplánovaná a aj čiastočne vytvorená. Sieť cyklotrás na maďarskej strane je ale stále málo rozvinutá a dôležité cezhraničné prepojenia cyklotrás stále chýbajú. Ďalšia snaha je potrebná v organizácii spoločných služieb a marketingu tejto cyklosiete. Verejné autobusy sú tiež dôležitým článkom dopravy.

2.8. Telekomunikácie a verejné služby

Telekomunikačná infraštruktúra, najmä vo vidieckych oblastiach stále zaostáva v porovnaní s medzinárodnými i národnými štandardmi. Avšak množstvo iniciatív bolo zavedených na zlepšenie situácie. Počas posledných 10-15 rokov sa dosiahlo značné zlepšenie a modernizácia infraštruktúry inžinierskych sietí, odpadového hospodárstva a verejných služieb. Tieto snahy boli zvlášť výrazné na maďarskej strane regiónu. Avšak celkové hodnotenie upozornilo na nedostatočnú úroveň infraštruktúry v malých a stredne veľkých obciach. Systém kanalizácií v regióne je nehomogénny a úroveň vybudovanej ekologickej kanalizačnej siete je všeobecne nižšia ako štandardy EÚ. Napriek tomu boli podniknuté významné kroky na vyriešenie problému likvidácie odpadu, odvedenia a čistenia odpadových vôd. Bolo vytvorených niekoľko miestnych a regionálnych čističiek odpadových vôd, tiež boli stanovené regionálne a miestne siete zberu odpadu, ale ešte stále existujú nedostatky v týchto oblastiach. V niektorých prípadoch existuje potenciál pre cezhraničné využitie kanalizácie, čistenia odpadových vôd a likvidácie pevného odpadu.

2.9. Kultúrne dedičstvo

Široká škála ekosystémov a bohaté prírodné dedičstvo podmieňuje aj množstvo prírodných parkov a národných parkov, napr. Národný park svetového dedičstva Neusiedler See / Fertő, citlivých oblastí a chránených oblastí. Spolu s bohatstvom kultúrneho dedičstva a geologickými podmienkami pre kúpele, ponúkajú tieto oblasti priaznivé podmienky pre ekologické formy trvalo udržateľného cestovného ruchu. Kľúčovým opatrením v oblasti ochrany prírody bolo vytvorenie národných parkov Neusiedler See-Seewinkel a Fertő-Hanság, ktoré zahŕňajú južné a východné pobrežie Neusiedler See / Fertő, viac ako polovicu samotného jazera a príľahlé rákosia a lúky. Neusiedler See ako jediné jazero v strednej Európe pod ochranou národného parku sa rozkladá na ploche asi 20000 ha, z toho 8000 sa nachádza v kraji Burgenland.

V roku 1994 vznikol národný park Neusiedler See - Seewinkel spojením rakúskeho a maďarského národného parku do jedného a získal medzinárodnú reputáciu ako IUCN rezervácia. A napokon v roku 2001 bol národný park Seewinkel prijatý do Zoznamu svetového dedičstva UNESCO. Bol vytvorený spoločný riadiaci plán na podporu trvalo udržateľného rozvoja v tejto citlivej oblasti. Obsahuje všeobecné vízie, krátkodobé a strednodobé ciele a akčný plán pre ochranu krajiny, ochrany kultúrnych statkov, udržateľné poľnohospodárstvo, vinohradníctvo, ochranu miest a dedín, nové stavebné tendencie, trvalo udržateľnú dopravu, vzdelávanie a informovanosť verejnosti. Akčný plán bol schválený regionálnymi aj národnými orgánmi ako aj organizáciou UNESCO.

2.10. Eko-mobilita

Medzi koncepcie cezhraničnej spolupráce a rozvoja spoločných akcií zameraných na životné prostredie rezerv patrí aj iniciatíva "Trvalo udržateľný rozvoj dopravy v citlivých oblastiach"²⁴. Táto štúdia by mala pomôcť pri hľadaní rovnováhy medzi podporou hospodárskeho rozvoja oblasti a zachovaním kvality životných podmienok pre budúce generácie. Pilotnú štúdiu tohto projektu bola aplikovaná na oblasť Neusiedler See.

²⁴ THALER, R. a kolektív. 2001. *Pilotstudy Transport and Sensitive Areas on Example of the Lake Neusiedl Region*. [online]. Viedeň: Rakúske spolkové ministerstvo poľnohospodárstva, lesníctva, životného prostredia a vodného hospodárstva. 2001. [cit. 10.3.2010] Dostupné na internete: <<http://est east.unep.ch/includes/file.asp?site=est eastat&file=5A4BE2A3-6549-4699-A162-48F7E7F77B34>>

2.11. Voda

Voda je dôležitý zdroj pre celý región. Spoločnými problémami sú zmeny výšky hladiny Neusiedler See a tiež aj v niektorých častiach rieky Raab. Potrebná je cezhraničná spolupráca v rámci spoločného regulovania výšky tokov spoločných riek a výšky hladiny jazier. Ďalšou témou je potravinová bezpečnosť a zlepšenie kvality vody, hlavne na maďarskej strane sa objavujú problémy v ochrane pitnej vody a čistení odpadových vôd.

2.12. Cieľ a účel Operačného programu pre cezhraničnú spoluprácu Rakúsko- Maďarsko 2007-2013

Celkovým strategickým cieľom programu je posilniť hospodársky, sociálny, environmentálny a kultúrny rozvoj pohraničných regiónov a zníženie regionálnych disparít prostredníctvom cezhraničnej spolupráce. Prostredníctvom podpory implementácie spoločných aktivít a udržateľného využívania prírodných zdrojov, CBC program prispieva k vytvoreniu prosperujúcej oblasti s kultúrnou a ekologickou rozmanitosťou a s vysokou kvalitou života jej obyvateľov. Vhodné stratégie rozvoja budú vychádzať z nasledujúcich regionálnych črt:

- vysoká dynamika hospodárskeho rastu a podnety v severnej oblasti
- veľká rôznorodosť kultúrnych, spoločenských a prírodných zdrojov
- vysoký potenciál ľudských zdrojov a rozvoja kvalifikácie
- vysoké povedomie obyvateľstva a mnoho iniciatív v oblasti trvalo udržateľného využívania zdrojov
- vysoká úroveň regionálnych rozdielov medzi severom a juhom regiónu a východom a západom regiónu
- obmedzená dostupnosť v niektorých častiach regiónu

Existujú však aj bariéry, ktoré bránia hlbšej integrácii v regióne, ako sú nasledujúce:

- stále vysoké rozdiely medzi rakúskou a maďarskou úrovňou miezd (tento fakt prirodzene iniciuje pohyb pracovnej sily v smere z Maďarska do Rakúska a obmedzuje migráciu za prácou v smere z Rakúska do Maďarska)

- oneskorenie a ďalšie odsunutie termínu vstupu Maďarska do eurozóny komplikuje cezhraničné finančné transakcie a tým aj obmedzuje cezhraničnú obchodnú spoluprácu z dôvodu vysokej fluktuácie HUF / EUR výmenného kurzu
- stále obmedzený prístup na rakúsky trh práce
- oneskorenie rozšírenia dopravných sietí (napr. vytvorenie koridoru v osi sever-juh: 'Jantárová cesta') bráni hospodárskej a sociálnej integrácie v regióne. Na druhej strane zvýšenie intenzity dopravy spôsobuje škodlivé účinky na životné prostredie v regióne.

2.13. Predpokladaný vplyv investícií

Program predstavuje súvislú odpoveď na problémy a slabosti regiónu a definuje vhodné stratégie pre spoločný rozvoj v budúcnosti na základe skúseností z minulých období účinnosti Programu a z výsledkov regionálnych analýz.

Predpokladaný vplyv investícií zahŕňa ekonomický, sociálny, environmentálny a kultúrny rozvoj hraničného regiónu a zníženie regionálnych disparít. Cestou spoločných aktivít a udržateľným využívaním endogénnych zdrojov, Program by mal vyústiť do prosperujúceho regiónu, s kultúrnou a environmentálnou diverzitou a vysokou kvalitou života obyvateľov.

2.14. Priority

Operačný Program je rozdelený na tri hlavné oblasti priorít:

2.14.1. *Priorita 1. Inovácie, Integrácia, Konkurencieschopnosť*

Prvá priorita zahŕňa približne 38,1% financií z celkových peňažných zdrojov. Cieľom Priority 1 je zlepšenie konkurencieschopnosti celého regiónu a podpora spolupráce a inovácií medzi ekonomickými a sociálnymi subjektmi. To si vyžaduje úsilie zamerané na ekonomickú spoluprácu, pokračovanie v trvalom raste zamestnanosti a zlepšenie sociálnej infraštruktúry a verejných služieb.

2.14.2. *Priorita 2. Trvalo udržateľný rozvoj a dostupnosť*

Druhá priorita pokrýva približne 52,1% celkových peňažných zdrojov. Cieľom Priority 2 je podporovať trvalo udržateľný rozvoj, zvýšiť dostupnosť regiónu a zlepšiť rovnosť vo vnútri regiónu. To si vyžaduje zásahy a aktivity zamerané na zlepšenie ekomobility, dopravy a dostupnosti regiónu, posilnenie cezhraničného systému správy a zlepšenie riadenia prírodných zdrojov. Spojitosť medzi kvalitou životného prostredia a ekonomickým rozvojom je veľmi silná. Dôkazy naznačujú, že udržateľný rozvoj – ekonomika v rovnováhe – sociálny a environmentálny rozvoj – sú spoločnými znakmi regiónov, ktoré efektívne využívajú technologické a vedomostné inovácie.

2.14.3. *Priorita 3. Technická podpora procesu cezhraničnej spolupráce*

Tretia priorita zahŕňa približne 9,8% celkových peňažných zdrojov. Technická podpora je potrebná pre implementáciu Programu. Finančná podpora zahŕňa administráciu, monitoring, hodnotenie a kontrolu.

3. Projekty cezhraničnej spolupráce v oblasti Neusiedler See

3.1. Oblasť Neusiedler See

Oblasť Neusiedler See / Fertő-tó (Neziderského jazera) je jedinečná krajina nachádzajúca sa v samom srdci Európy.

V roku 2001 bol región Neusiedler See v okolí najväčšieho stepného jazera v strednej Európe vyhlásený za svetové kultúrne dedičstvo UNESCO a patrí tak k jednej z 850 kultúrnych a prírodných pamätihodností na svete. Táto oblasť zaberá na rakúskej a maďarskej strane celkovú plochu okolo 747 km². Jedinečný medzinárodný národný park Neusiedler See – Seewinkel (Jazerný kút), prírodný park Neusiedler See – pohorie Leitha – oblasť s medzinárodným vyznamenaním RAMSAR-, NATURA 2000 a biosferický rezervár - Ruster Hügelland (pahorok Rust) a Leithaaue (niva Leitha) sa zaraďujú k tomuto jedinečnému prírodnému bohatstvu v okolí Neusiedler See.²⁵

Geologické a geomorfologické rozmanitosti tejto oblasti nie sú jej jediný majetok. Táto oblasť je taktiež domovom pre jedinečnú kombináciu fauny a flóry, ktoré postupne migrovali z panónskej, alpskej a stredomorskej oblasti, aby tu splynuli. Okrem svojej flóry a fauny, táto oblasť svetového kultúrneho a prírodného dedičstva, je takzvaný „melting pot“ germánskej, slovanskej a ugrofínskej jazykovej rodiny, ktorý pridáva etnické hľadisko do jej mimoriadnej rozmanitosti. Bohaté archeologické dedičstvo a väčšinou dobre zachovalá historická architektúra charakterizujú estetickú príťažlivosť tohto regiónu.

Ekologické a kultúrne charakteristiky regiónu, ale aj jeho zraniteľná rovnováha vo využívaní pôdy a ekosystémov robia z regiónu Neusiedler See oblasť s mimoriadnou príležitosťou pre vytvorenie trvalo udržateľného životného priestoru súčasne s druhmi ekonomickej aktivity. A to v oblasti nachádzajúcej sa v centre veľmi dynamického hospodárskeho regiónu vystavenému zvyšujúcej sa dopravnej intenzity v severo-južnom aj západo-východnom smere.²⁶

²⁵ *Príroda*. [online]. [cit. 10.3.2010]. Dostupné na internete: <<http://www.neusiedler-see.at/priroda.23.0.html>>

²⁶ *Environmentally Sustainable Transport and Tourism in Sensitive Areas Lake Neusiedl – Fertő-tó Region*. 2007. [online]. Dostupné na internete: <www.sensiblegebiete.at/de/sensitive_regions_rollups_en.pdf>

3.2. Štúdia ekologicky udržateľnej dopravy a turizmu v citlivej oblasti – Oblasť Neusiedler See / Fertö-tó²⁷

V marci 2001 sa v rakúskom Eisenstadte uskutočnila medzinárodná konferencia UNCE Workshop na tému riešenia dopravných problémov v ekologicky zraniteľných oblastiach a podporu trvalo udržateľného a ekologicky kompatibilného rozvoja dopravy v týchto oblastiach. Na konferencii sa zúčastnili delegácie z dvadsiatich piatich štátov, dokopy 200 expertov z ministerstiev a neziskových organizácií v oblastiach environmentalistiky, poľnohospodárstva, vodného hospodárstva, inovácií a nových technológií, dopravy, cestovného ruchu, regionálneho rozvoja, a ďalších. Región Neusiedler See bol odborníkmi vybraný pre pilotnú štúdiu tohto projektu lebo je to jeden z najmimoriadnejších krajov Európy. V rámci tejto konferencie rakúsky a maďarský ministri životného prostredia podpísali vyhlásenie o zámere zavedenia pilotného projektu cezhraničnej spolupráce udržateľnej dopravy pre citlivé regióny v oblasti Neusiedler See.

Výsledkom tejto konferencie bolo vyčlenenie 5 oblastí – 5 modulov, ktoré podporujú a vytvárajú konkrétne projekty pre konkrétnu realizáciu eko-mobility do praxe v regióne Neusiedler See. V tejto práci sa budem venovať prvým trom, keďže tie najviac zahŕňajú cezhraničnú spoluprácu.

3.3. Modul 1 – Inovácie vo verejnej doprave

Cieľom Modulu 1 je zlepšenie mobility lokálneho obyvateľstva a turistov zavádzaním takých systémov verejnej dopravy ktoré budú „ušíť na mieru“ pre tento región. Snaha je o redukciiu dopravy osobnými autami tam, kde sa dá efektívne nadradíť ekologickou verejnou dopravou. Možné riešenia sú zosynchronizovanie lokálnych pravidelných autobusových a železničných liniek, optimalizácia dopravných sietí, podpora hromadnej taxi služby, zlepšenie verejnej dopravy do kultúrnych, športových, kúpeľných a ostatných turistických centier, podpora nových služieb dopravy (obecné autobusy, služby autobusov „na zavolanie“, „zberná“ taxi služba...). Ďalším cieľom je integrácia bicyklovania a chôdze do každodenného života obyvateľov a návštevníkov (zlepšenie podmienok pre cestovanie s bicyklom napr. vo vlaku, kryté „parkoviská“ pre bicykle a automatický požičovný systém bicyklov).

²⁷ THALER, R. a kolektív. 2001. *Pilotstudy Transport and Sensitive Areas on Example of the Lake Neusiedl Region*. [online]. Viedeň: Rakúske spolkové ministerstvo poľnohospodárstva, lesníctva, životného prostredia a vodného hospodárstva. 2001. [cit. 10.3.2010] Dostupné na internete: <<http://est east.unep.ch/includes/file.asp?site=est eastat&file=5A4BE2A3-6549-4699-A162-48F7E7F77B34>>

3.3.1. Projekt „Gomabus“ systém mestských minibusov v obciach Mörbisch, Breitenbrunn a Purbach am Neusiedler See.

Mestský minibus, ktorý funguje celoročne v obciach Mörbisch, Breitenbrunn a Purbach am Neusiedler See ponúka ekologickú, flexibilnú a bezpečnú alternatívu k doprave osobným autom. Flexibilný „on-call“ minibusový systém je využívaný najčastejšie staršími ľuďmi, deťmi a tínedžermi. Počas letných mesiacov je to veľmi výhodný dopravný prostriedok pre turistov navštevujúcich tento región, ktorých minibus dopraví na pláže jazera, do kempov a na ďalšie pre turistov zaujímavé miesta. Po zavedení „Gomabus“ sa objem lokálnej dopravy rekordne zmenšil, čo je úspechom nielen pre dané komunity ale aj pre životné prostredie. Minibus nemá žiadne pevne dané zastávky, ani pevný rozvrh. Cestujúci si objednávajú služby minibusu telefónom, a potom sú vyzdvihnutí pred domom a odvezení do požadovanej destinácie. Krátke čakacie doby (max 10minút) sú „customer friendly“. Každý minibus má miesto pre osem cestujúcich plus miesto pre vozík pre pohybovo postihnutých ľudí. Nízkopodlažné minibusy fungujú na biodiesel a vytvárajú minimálne emisie vďaka moderným filtračným zariadeniam. Zavedené boli v apríli 2006, a po takmer štyroch rokoch prevádzky je jasné, že sú úspechom. Sú už pevne integrované v širšom regionálnom systéme verejnej dopravy (VOR). V letných mesiacoch dosahujú veľmi pozitívne hodnoty – až 120 pasažierov/deň/minibus.²⁸

Aj keď sa Maďarsko podpísaním spoločnej dohody zaviazalo podporovať ekomobilné druhy verejnej dopravy zatiaľ nie je žiaden projekt ekologickej verejnej dopravy zavedený do praxe na území Maďarska v oblasti Neusiedler See.

3.4. Modul 2 - Cezhraničné regionálne centrum mobility

Cieľom Modulu 2 je vytvorenie „dopravného a cestovného uzla“ pre vývoj a optimalizáciu verejnej dopravy a vytvorenie informačného centra pre všetky možnosti alternatívnej dopravy a služieb s hlavným cieľom zvýhodňovanie a presadzovanie verejnej dopravy pre zákazníka. Vytváranie atraktívnych služieb v pre špecifickú cieľovú skupinu pomocou balíčkov výhod pre turizmus, obchod, školstvo v oblasti verejnej dopravy by malo

²⁸ *Environmentally Sustainable Transport and Tourism in Sensitive Areas Lake Neusiedl – Fertő-tó Region. 2007.* [online]. Dostupné na internete: < www.sensiblegebiete.at/de/sensitive_regions_rollups_en.pdf >

byť ďalšou úlohou tohto centra. Vytvorenie komplexného cestovného informačného systému, ktorý prispeje k optimalizácii verejnej dopravy tiež spadá pod ciele Modulu 2.

3.4.1. Projekt informačné centrum „b-mobil.info“ Burgenland

Burgenland Mobility Centrum „b-mobil.info“ bolo otvorené v septembri 2006 v centre mesta Eisenstadt ako centrálny kontaktný bod pre všetky záležitosti ohľadom dopravy v regióne. Centrum má za úlohu zlepšovať systém verejnej dopravy v záujme zákazníka a v záujme ochrany životného prostredia. „B-mobil.info“ či už v reálnej podobe v Eisenstadte alebo virtuálnej na internete je na jednej strane helpdeskom pre cestujúcich a na druhej strane kontaktným bodom a koordinačnou platformou pre ďalšie projekty vo verejnej doprave. Snaží sa o zjednodušenie prístupu k verejnej doprave, o koordináciu verejnej a súkromnej dopravy, o poprepájanie všetkých druhov dopravy (cestnej, železničnej, lodnej, cyklodopravy a pešej) a taktiež o čo najekologickejšiu dopravu turistov. Stále vzrastajúci počet požiadaviek na Mobility centrum ukazuje, že existuje dopyt verejnosti po takomto druhu zariadení.²⁹

3.4.2. Začiatok projektu „Grenzüberschreitende Mobilität“ (cezhraničná mobilita) GreMo-Pannonia

22. Septembra 2009 bol medzi rakúskou a maďarskou stranou podpísaný projekt „GreMo-Pannonia“ – projekt na podporu cezhraničnej eko-mobility pre región Burgenland-Westungarn, ktorý zahŕňa oblasť Neusiedler See. Podpísanie tohto projektu sprevádzalo otvorenie informačného centra mobility (podobného tomu v Eisenstadte) na hlavnej vlakovej stanici v meste Sopron.

GreMo-Pannonia poskytuje komplexný balík opatrení na zlepšenie eko-regionálnej mobility a prístupnosti v regióne Burgenland– Westungarn a má nasledovné priority:

- Vytvorenie siete centier mobility ako koordinačných orgánov verejnej dopravy a cyklistiky, ktoré budú umiestnené v oblasti Burgenland a Westungarn
- Vytvorenie cezhraničnej asociácie verejnej dopravy

²⁹ *Environmentally Sustainable Transport and Tourism in Sensitive Areas Lake Neusiedl – Fertő-tó Region*. 2007. [online]. Dostupné na internete: < www.sensiblegebiete.at/de/sensitive_regions_rollups_en.pdf >

- Zlepšenie cezhraničnej mobility a dostupnosti prostredníctvom lepšieho prístupu do odľahlých oblastí a lepšieho spojenia v osiach východ-západ a sever-juh v pohraničnom regióne
- Vytvorenie a ďalší vývoj medzinárodného informačného systému verejnej dopravy
- Rozvoj cezhraničnej siete cyklistických trás a cezhraničných dopravných spojení
- Zlepšenie dostupnosti regiónu zvonku a súčasne zlepšenie mobility v rámci regiónu
- Zlepšenie kvality rozvoja regionálnych centier.

Podpora eko-mobility pomocou cezhraničnej iniciatívy na podporu na ekologických vozidiel s najnovšími informačnými technológiami pre inovatívny pohon. Cieľom je zvýšiť a optimalizovať cezhraničnú spoluprácu v oblasti informácií, koordinácie a PR.

Mobility Centrum v Šoproni ponúka v kultivovaných podmienkach čoraz viac a viac informácií o mestskej hromadnej doprave, lístkoch a cestovaní do zahraničia. Na základe tejto dohody budú vypracované projekty na zlepšenie kvality poskytovaných služieb v oblasti verejnej dopravy, ako je napríklad modernizácia cyklotrasy Sopron-Szombathely-Szentgotthárd. Snahou je aby si cestujúci čoraz častejšie vybrali služby verejnej dopravy namiesto prepravy v súkromných vozidlách.³⁰

3.5. Modul 3 – Eko-mobilita a ekoturizmus

Cieľom Modulu 3 je efektívne spojenie podpory cestovného ruchu a ochrana životného prostredia pomocou manažmentu mobility turistov. V pozornosti sú hlavne národné parky, ktoré sú zároveň veľkým lákadlom pre turistov ale zároveň sú to veľmi vzácne a zraniteľné ekosystémy, čiže podpora turizmu a životného prostredia musí byť v týchto lokalitách v kooperácii. Ďalším cieľom je vytvorenie dovolenkových balíčkov pre turistov ktoré budú obsahovať dopravu (vlaky, lode, autobusy, cyklotrasy, turistika) a ubytovanie pre návštevníkov v jednom „ušíte na mieru“. Samostatným cieľom je vytvorenie „Cykloregiónu Neusiedler See“ a „Turistického regiónu Leitha Gebirge“

³⁰ GreMo-Pannonia „Grenzüberschreitende Mobilität“ (cezhraničná mobilita). [online] Eisenstadt: Amt der Burgenländischen Landesregierung. 22.9.2009. [15.3.2010]
Dostupné na internete: <http://www.b-mobil.info/presse/Gremo-Kick-off_22.9.09_de.pdf?PHPSESSID=3ef8ccc75c05d531da32c42c6c5a313d&PHPSESSID=1fb6039eea966567a1a3282ddc2a36f6&PHPSESSID=125f3bc4054ecf67504844023af10eb0>

3.5.1. Seewinkel

Národný park Neusiedler See – Seewinkel (Jazerný kút), patrí so svojou rozmanitosťou druhov k jednej z najvýznamnejších oblastí s chráneným vtáctvom v Európe. Otvorená krajina v oblasti Neusiedler See, hustá sieť komunikácií a potrebná infraštruktúra v národnom parku sú výsledkami fungujúcej cezhraničnej spolupráce v oblasti.³¹

Spolupráca v záchrane prírodných zdrojov a biodiverzity v oblasti Neusiedler See nebola jednoduchá, bolo treba nájsť citlivé riešenie problému, čo netrvalo krátko. Prvé úspešné výsledky snahy o ochranu biologickej rozmanitosti, boli dosiahnuté zriadením Biosférickej Rezervácie v roku 1977 na rakúskej časti a v roku 1979 na maďarskej časti). Snahy boli zavŕšené zriadením cezhraničného Národného Parku Maďarskom a Rakúskom v roku 1994. Biosférická rezervácia chráni unikátne európske stepné prostredie, ktoré poskytuje dôležité biotopy živočíchom a voľne rastúcim rastlinám, ako aj pre sťahovavé druhy. Biotopy tvorí samotné jazera Neusiedl s trstinovým pásom, periodicky vysychnávajúcimi soľnými jazierkami, malými pieskovými biotopmi, kosnými lúkami a pastvinami. Rezervácia sa rozkladá na ploche asi 450 štvorcových kilometrov. Národný park, ktorú zdieľajú Maďarsko a Rakúsko, pokrýva 140 kilometrov štvorcových, čo je približne tretina plochy Rezervácie. Ide o prvý národný park podľa kritérií IUCN v Rakúsku a prvý park vytvorený medzi západnou európskou krajinou a krajinou bývalého východného bloku.³² Čo robí túto oblasť tak zaujímavú, okrem mimoriadnej prírody je skutočnosť, že v tejto vysoko rozvinutej oblasti existuje viac ako 1500 vlastníkov pozemkov, z ktorých každý vlastní kúsok pôdy, ktorá je dnes neoddeliteľnou súčasťou tejto časti chráneného územia. Národný park má dlhodobé nájomné zmluvy s vlastníkmi pôdy. Navyše na území existovalo veľa protichodných ekonomických záujmov, ako je cestovný ruch, poľovníctvo, rybárstvo, kosenie riečneho porastu, sídelná štruktúra a poľnohospodárske využitie. Momentálne je vyčlenených 50% plochy národného parku (cca 4500 ha), ktoré patria pod najvyšší stupeň ochrany a sú nedotknuté človekom.³³ Cezhraničná spolupráca Rakúska a Maďarska v oblasti ochrany životného prostredia v národnom parku Seewinkel je na vysokej úrovni. Každý rok sa konajú spoločné konferencie známe ako „Neusiedler See conferences“, striedavo v rakúskom Burgenland a západnom Maďarsku. Od založenia národného parku a jeho spoločného

³¹ *Príroda*. [online]. [cit. 10.3.2010]. Dostupné na internete: <<http://www.neusiedler-see.at/priroda.23.0.html>>

³² *Národný park Neusiedlersee – Jazerný kút*. [online]. [cit. 10.3.2010]. Dostupné na internete: <<http://www.burgenland.info/sk/themen/natur/nationalpark>>

³³ *National Park in Hungary*. [online]. [cit. 10.3.2010]. Dostupné na internete: <<http://www.nationalpark-neusiedlersee-seewinkel.at/en/besucher/tgungarn.html>>

oficiálneho otvorenia 24.apríla 1994, najdôležitejšie rozhodnutia musia byť odsúhlasené obidvoma stranami – maďarskou komisiu národného parku a rakúskou komisiou národného parku. Tiež každodenná spolupráca medzi dvoma administratívnymi centrami Národného parku v maďarskom Sarród a v rakúskom Apetlon je poznačená priateľskou a pozitívnou atmosférou. Ďalším znakom pozitívnej cezhraničnej spolupráce sú spoločné zaúčacie a tréningové kurzy pre zamestnancov parku.

Podľa auditu rakúskeho kontrolného úradu z roku 2003³⁴ Cieľom auditu bolo zistiť a zhodnotiť konania a rozhodnutia zodpovedných správnych orgánov v oblasti ochrany prírody v regióne jazera Neusiedl See/ Fertő. Audit uskutočnil rakúsky kontrolný úrad z vlastného podnetu. Audit bola koordinovaná spoločná aktivita s maďarským kontrolným úradom zakončený vydaním spoločnej záverečnej správy. V záverečnej správe sú zosumarizované cezhraničné problémy a opatrenia. Audit sa zameriaval na zistenie účinnosti a efektívnosti spotreby verejných finančných prostriedkov na ekologické a hospodárske záležitosti programov a už zavedených a plánovaných opatrení. Z auditu vyplýva že v období od 1997 do 2002 ročné výdavky 2,47 milióna eur boli použité na ochranu prostredia v oblasti Neusiedler See/Fertő. Bolo realizovaných dostatočné množstvo cezhraničných projektov financovaných z fondov EU. Konflikty sa objavili v malom množstve v odvetviach poľnohospodárstva, poľovníctva a turizmu. Na základe auditu boli prijaté opatrenia na riešenie týchto konfliktov (napr. zákaz lovu sovy vodnej v celej oblasti, zákaz ekonomických aktivít, ktoré by mali za následok zmenšovanie sa prírodných močarísk v oblasti, zväčšená regulácia rybolovu a zvýšená koordinácia medzi rakúskou a maďarskou stranou ohľadom úpravy výšky vodnej hladiny). Záverom auditu bolo konštatovanie, že cezhraničná spolupráca medzi rakúskom a maďarskom je úspešná.

3.5.2. Projekt „Neusiedler See Card“

Pod záštitou pilotného projektu cezhraničnej spolupráce v oblasti Neusiedler See, spoločnosť Neusiedler See Tourismus GmbH vyvinula komplexný turistický balík služieb vrátane služieb verejnej dopravy v okolí jazera Neusiedler. Tento balík obsahuje atraktívny prístup k existujúcim aj novo vyvinutým formám verejnej dopravy. Kľúčom k týmto ekomobility službám je „Neusiedler See Card“. Hostia v jednej zo 720 partnerských ubytovacích

³⁴ Naturschutz im Raum Neusiedler See, Tätigkeitsbericht des Rechnungshofes Reihe Bund. [online]. 2003. Viedeň. Österreichischer Rechnungshof. [cit. 20.3.2010] Dostupné na internete: < http://www.environmental-auditing.org/Portals/0/AuditFiles/at109eng03ar_sum_natureprotectionlakeneusiedl.pdf >

kapacít na rakúskej aj maďarskej strane dostanú túto kartu zadarmo. Držitelia karty majú nárok na bezplatné využívanie všetkých služieb verejnej dopravy (autobusovej a železničnej dopravy), v rámci regiónu. Vstupenky na bicyklové trajekty operujúce na jazere alebo na výlet do Bratislavy je možné zakúpiť za polovičnú cenu. Okrem toho, držitelia kariet majú slobodný prístup k mnohým turistickým atrakciám, vrátane pláží, kúpalísk, krytých bazénov, do Národného parku Seewinkel a do významných regionálnych múzeí. Počas letnej sezóny roku 2007, "Neusiedler See Bus", poskytoval, eko-mobilnú prepravu v rekreačných oblastiach, ktorú využívali najmä cyklisti. "ÖBB Erlebniszug Neusiedler See", služba rakúskych železníc, priamo spojí región s metropolitnou oblasť Viedne. Nové služby Neusiedler See Card ďalej obsahujú zľavy na cezhraničnej železničnej trase medzi Neusiedler See / Bratislava a z Pamhagen do mesta Sopron. Stále ďalšie a ďalšie výhody vyplývajúce z Neusiedler See Card sa dostávajú do účinnosti.³⁵

Neusiedler See Card je veľmi dobrým príkladom ako sa dá spojiť snaha o ochranu životného prostredia spolu s snahou o rozvoj turizmu s zároveň tieto dve snahy prenesené do medzinárodnej – cezhraničnej úrovne. Jedinou kritikou zatiaľ je pomer výhod na území rakúska ku oveľa menšiemu počtu zliav na území Maďarska. Rakúska strana je oveľa rozvinutejšia v projektoch eko-mobility verejnej dopravy v obciach oproti maďarskej strane. Z toho vyplýva že keď nejaká služba neexistuje, nedá sa na ňu poskytnúť zľava. Neusiedler See Card je veľmi dobrým formátom podpory turizmu a rozvoju regiónu a treba dúfať že v budúcnosti sa podiel cezhraničných zliav a akcií bude zvyšovať.

3.5.3. Cyklotrasy

Oblasť Neusiedler See by sa dala nazvať aj cyklistickým rajom. Nielen vďaka krásnej prírode ale aj vďaka cezhraničnej spolupráci boli vytvorené cyklotrasy ktoré pretkávajú tento región.

Perfektne vybudovaná a vyznačená 500 km dlhá sieť cyklistických tratí ponúka cyklistické zážitky v jedinečnej prírodnej scenérii. Celkom 11 cyklistických tratí – športových a rodinných – a regionálna gastronomická ponuka priláka každoročne tisíce cyklistov. Najznámejšia je Neziderská cyklistická trasa (B10), ktorá bola v roku 2007 zrekonštruovaná: Jazda na bicykli okolo Neusiedler see s dĺžkou 133 kilometrov, z toho 38 kilometrov na

³⁵ *Environmentally Sustainable Transport and Tourism in Sensitive Areas Lake Neusiedl – Fertő-tó Region*. 2007. [online]. Dostupné na internete: <www.sensiblegebiete.at/de/sensitive_regions_rollups_en.pdf>

maďarskom území. Alternatívou k tomu je cyklistická trasa popri jazere medzi mestečkami Illmitz a Mörbisch, čiže kratšia cyklistická trasa (cca 78 kilometrov). Štartovacím bodom týchto okružných cyklistických tratí môže byť hociktoré zo 14 turistických centier nachádzajúcich sa na B1.³⁶

3.5.4. Projekty pre rozvoj cykloturizmu

Kľúčovým plánom pre cyklodopravu je Projekt Rat & Tat. Tento projekt obsahuje 42 opatrení v tejto oblasti, ktoré sa dajú rozdeliť na 4 základné časti.

1. Zvýšenie počtu každodenných cyklistov. Tento cieľ sa dá dosiahnuť opatreniami ktoré budú zvyhodňovať cyklodopravu nad iné druhy verejnej dopravy. Napríklad transport do a z práce, do a z školy pre domácich obyvateľov, ktorý zväčša cestujú na krátke vzdialenosti. Ďalej podpora kombinácie verejnej dopravy a cyklodopravy – „bike friendly“ vlaky a autobusy.
2. Zvýšenie počtu bicyklujúcich turistov. Cieľom je zvýhodniť cykloturistiku a vytvoriť podmienky pre pohodlnú cyklo dopravu na turistické a rekreačné miesta. Vytváraním cyklotrás ktoré spájajú kúpaliská, múzeá, zaujímavé historické pamiatky a cyklotrasy v Národnom Parku Seewinkel sú podstatné pre rozvoj turizmu.
3. Znižovanie dopravných nehôd spojených s bicyklovaním. Hlavným cieľom je vytváranie kvalitných cyklotrás a cyklotrás tam kde sa doteraz cyklista musí začleniť do cestnej premávky.
4. Komplexné riešenia pre všetky obce v regióne. Ide o podporu projektov, ktoré by koncepčne obsiahli celý región (napríklad požičovne bicyklov v každom meste, a pod.)³⁷

³⁶ Šport. [online]. [cit. 20.3.2010]. Dostupné na internete: <<http://www.neusiedler-see.at/sport.25.0.html>>

³⁷ Environmentally Sustainable Transport and Tourism in Sensitive Areas the Lake Neusiedl/ Fertő-tó Region. [online]. [cit. 20.3.2010]. Dostupné na internete: <<http://www.unep.org/thepep/en/workplan/urban/documents/Pruhonic-Prague/No.26.pdf>>

3.5.5. Projekt „nextBike Burgenland“

Projekt „nextBike Burgenland“ je systém automatických požičovní bicyklov „rund um den Neusiedler See“ okolo celého jazera Neusiedler. Automatické požičovne začali fungovať v lete 2007 a významne obohatili región v oblasti cestovného ruchu. Vďaka automatickým požičovniam sa takzvaný „cykloturizmus“ v oblasti posunul o krok ďalej.³⁸

Systém automatickej požičovne je veľmi jednoduchý, bez akejkoľvek byrokracie. Požičanie funguje cez mobilný telefón. Záujemca o požičanie bicykla príde na jedno z 14 stanovišť okolo celého jazera (z toho jedno na maďarskej strane), pošle textovú správu s číslom bicykla o ktorý má záujem a za cenu 1€/hodinu alebo 5€/deň obdrží sms kód na odomknutie bicykla. Vrátenie je možné na ktoromkoľvek stanovišti.³⁹

Projekt „nextBike“ je dobrým príkladom na konkrétny projekt cezhraničnej spolupráce v regióne. Kritikou tohto projektu je fakt, že zo 14 stanovišť umiestnených husto okolo celého jazera sa iba jedno nachádza na území maďarskej republiky.

3.5.6. Projekt „Cyklotrasy bez hraníc“

Projekt cyklotrasy bez hraníc je projekt cezhraničnej spolupráce Rakúska a Maďarska do ktorého je zapojená aj Slovenská republika. V Maďarsku a podobne aj na Slovensku dlhodobo existoval problém koncepčného budovania cyklorás. Ak sa cyklotrasy budovali tak iba lokálne bez koncepčného napojenia na susedné regióny alebo častejšie sa iba hovorilo o cyklotrasách a o tom ako sa budú jednotne budovať. Cyklotrasy sa budovali tak povediac od stola. Nejaká záujmová skupina si vzala mapu, pozrela kade by mala trasa viesť a tak ju vyznačili bez toho, aby sa dohodli so samotnou obcou alebo aby mali povolenie. Problémom boli aj odlišné značenia či nedostatok know-how ako tieto trasy budovať.

Pomocou prostriedkov z Európskej únie sa však podarilo situáciu výrazne zlepšiť. Nové členské krajiny EÚ (Maďarsko, Slovensko) ešte vďaka predvstupovému fondu PHARE začali v roku 2005 spolupracovať s Rakúskom na vytvorení spoločnej koncepcie cyklotrás prostredníctvom projektu „Cyklotrasy bez hraníc,“ ktorý bol úspešne zrealizovaný v roku 2006.

³⁸ Radverleihsystem rund um den Neusiedler See. [online].[cit. 20.3.2010]. Dostupné na internete <<http://www.b-mobil.info/bmobil.php?pnav=25&snav=27>>

³⁹ nextbike - Das Fahrradverleihsystem. [online].[cit. 20.3.2010]. Dostupné na internete: <<http://nextbike.at>>

V súčasnosti naňho nadväzuje niekoľko projektov zameraných na budovanie nových či rekonštrukciu existujúcich cyklotrás. Zatiaľ sa podarilo vystavať alebo sa v najbližšej dobe plánuje až 108 kilometrov cyklistických ciest. Pomaly sa mení aj povedomie obyvateľstva a čoraz viac ľudí začína využívať ekologickejšie druhy dopravy.

Vybudovaná cyklotrasa medzi Rakúskom, Slovenskom a Maďarskom ročne priláka len do Bratislavy niekoľko tisíc turistov navyše. Zároveň ponúka pomocnú ruku aj príľahlým mestám, ktoré ostávajú v tieni svojich veľkých susedov. Vďaka pripojeniu na cyklotrasy sa dostávajú do väčšieho centra pozornosti. Svoje napojenie na medzinárodnú cyklotrasu si pochvaľuje aj pohraničné mesto Komárno, hoci s jeho výstavbou začína len v roku 2010. Prostriedky získali pomocou programu cezhraničnej spolupráce medzi Maďarskom a Slovenskom. V súčasnosti už len hľadajú pomocou verejného obstarávania vhodného dodávateľa. Naopak však práce na dokončení bratislavskej časti cyklotrasy stoja a stále chýba dobudovanie posledného úseku priamo v meste. Budovanie cyklotrás v Bratislave je zložité kvôli majetkoprávnym problémom a problémom v dopravnej situácii. Najväčším problémom v Bratislave sú však formálne, byrokratické záležitosti a nezáujem kompetentných o urýchlenie projektu. Plánované dokončenie je v roku 2010, ktoré bude možno opäť odložené. Pre cyklistu je v súčasnosti problém dostať sa priamo z mesta do rekreačných zón. Napriek tomu však medzinárodnú trasu, alebo jej časť ročne využije niekoľko tisíc ľudí. Cyklotrasám sa zároveň darí lámať bariéry medzi jednotlivými štátmi ale aj vďaka Schengenu sa v povedomí ľudí pomaly vytvára spoločný európsky priestor. Regióny učia spolupracovať, spájať a koordinovať svoje činnosti.⁴⁰

⁴⁰ *Cyklotrasy financované z fondov EÚ pomáhajú mestám zviditeľniť sa.* [online].[cit. 20.3.2010]. Dostupné na internete: < <http://www.euractiv.sk/regionalny-rozvoj/clanok/cyklotrasy-financovane-z-fondov-eu-pomahaju-mestam-zviditelnit-sa-014720>>

Záver

Cezhraničná spolupráca v rámci Európskej únie je najefektívnejším nástrojom na zoslabenie negatívneho vplyvu hranice. Rozvoj prihraničných regiónov pomocou projektov cezhraničnej spolupráce, patrí medzi priority EÚ.

Po rozšírení Európskej únie v rokoch 2004 a 2007, vzniklo množstvo hraničných regiónov medzi starými a novými členskými štátmi. Rozvoj týchto regiónov je podstatný pri snahe zbližovania starých a nových členských štátov EÚ.

Cezhraničná spolupráca medzi Rakúskom a Maďarskom v oblasti Neusiedler See je veľmi unikátna, z viacerých dôvodov. Oblasť má veľký potenciál pre ekonomickú aktivitu a rozvoj cestovného ruchu ale na druhej strane Neusiedler See je extrémne hodnotná prírodná rezervácia zaradená aj do svetového dedičstva UNESCO. Z tohto dôvodu je potrebné citlivo spojiť aktivity ochrany životného prostredia a rozvoja cestovného ruchu. Ďalšou zaujímavosťou tohto regiónu, jeho poloha medzi krajinou západnej Európy a krajinou z bývalého východného bloku. Tým že táto hranica bola v dvadsiatom storočí sinou deliacou čiarou, po páde ZSSR bolo potrebné vyvinúť aktivity na zblíženie regiónu z oboch strán hranice. Tento rozdiel v historickom rozvoji Rakúska a Maďarska, je viditeľný dodnes a to hlavne v oblasti efektívnosti čerpania eurofondov. Na prvý pohľad je viditeľné že Rakúsko je v čerpaní fondov EÚ úspešnejšie ako Maďarsko. Takmer v každom rakúskom meste v okolí Neusiedler See existuje projekt ekologickej verejnej dopravy, čo sa o maďarských mestách v regióne povedať nedá. Čerpanie eurofondov si vyžaduje prepracované projekty a transparentné čerpanie peňažných prostriedkov. V Rakúsku sú na to vytvorené priaznivejšie podmienky, existenciou väčšieho množstva občianskych organizácií, NGOs, neziskových organizácií, nadácií, stredných a malých podnikov, ktoré sú podstatným partnerom pri vytváraní projektov čerpania eurofondov.

Napriek spomínaným nedostatkom zostáva región Neusiedler See vzorovým príkladom pre ostatné prihraničné regióny v strednej Európe. Spolupráca medzi Rakúskom a Maďarskom hlavne v oblasti ochrany životného prostredia je veľmi úspešná čoho príkladom je spoločný národný park Seewinkel. Napriek prísnyim pravidlám ohľadom ochrany životného prostredia región výrazne prosperuje v oblasti cestovného ruchu a rozvoja turizmu. Cezhraničné projekty ekologickej verejnej dopravy, či spoločné cyklotrasy medzi Rakúskom a Maďarskom sú významným krokom ku ešte hlbšej spolupráce.

Cezhraničná spolupráca umožňuje splynutie dvoch prihraničných regiónov do jedného silného, konkurencieschopného a rozvíjajúceho sa regiónu. Projekty cezhraničnej spolupráce umožňujú miestnym obyvateľom a turistom stále viac a viac znižovať bariéru medzi dvoma štátmi ktorú predstavuje hranica.

Zoznam použitej literatúry

1. HALÁS, Marián. 2005. *Cezhraničné väzby. Cezhraničná spolupráca. Na príklade slovensko-českého pohraničia s dôrazom na jeho slovenskú časť*. Bratislava : Univerzita Komenského. 2005. 152 s. ISBN 80-223-2054-4.
2. ŠVECOVÁ, Angelika. 2002. *Hodnotenie vybraných demografických javov a procesov na území euroregiónov Slovenska*. Bratislava: Univerzita Komenského. ISBN 80-223-2190-7.
3. CHROMÝ, P. 2000. *Historickogeografické aspekty vymezování pohraničí a jeho geografické analýzy*. In *Geografie – Sborník ČGS*. ISSN 1212-0014. 105, č. 1, s. 63–76
4. VILÁGI, A., STRÁŽAY, T., BENČ, V. 2006. *Analýza cezhraničnej spolupráce a rozvoja prihraničných regiónov s krajinami V4 a definovanie priorít cezhraničnej spolupráce pre predsedníctvo SR vo V4*. [online]. Bratislava: Výskumné centrum Slovenskej spoločnosti pre zahraničnú politiku. 2006. Dostupné na internete: <<http://www.sfpa.sk/dokumenty/publikacie/132>>
5. ZEMKO, Ivan - BUČEK, Ján, 2000. *Problémy cezhraničnej spolupráce a jej inštitucionálneho rámca na príklade regiónu Bratislavy*. *Geografické Spektrum*, č. 2. Pp.43-54.
6. *Cross-Border Cooperation within the European Neighbourhood and Partnership Instrument (ENPI)*. [online][cit.15.1.2010]. Dostupné na internete: http://ec.europa.eu/europeaid/where/neighbourhood/regional-cooperation/enpi-cross-border/index_en.htm
7. *Predchodcovia programov Iniciatívy Spoločenstva INTERREG*. [online][cit.15.1.2010]. Dostupné na internete: <http://www.interreghsu.com/huskua/main.jsp?lang=SK&page_id=1001>
8. INTERREG II A. [online][cit. 20.1.2010]. Dostupné na internete: <http://ec.europa.eu/regional_policy/interreg3/inte2/inte2a.htm>
9. Interreg II B. [online][cit. 20.1.2010]. Dostupné na internete: <http://ec.europa.eu/regional_policy/interreg3/inte2/inte2b.htm>
10. Interreg II C. [online][cit. 20.1.2010]. Dostupné na internete: http://ec.europa.eu/regional_policy/interreg3/inte2/inte2c.htm
11. OP CEZHRANIČNÁ SPOLUPRÁCA SR-ČR 2007-2013. [online][cit. 20.1.2010]. Dostupné na internete: <http://www.europrojekty.sk/operacne-programy/op-cezhranicna-spolupraca-sr-cr-2007-2013>
12. *Key objectives*. [online][cit. 20.1.2010]. Dostupné na internete: <http://ec.europa.eu/regional_policy/policy/object/index_en.htm>

13. *Cezhraničná a územná spolupráca*. [online][cit. 20.1.2010]. Dostupné na internete:
<<http://www.euractiv.sk/cezhranicna-a-uzemna-spolupraca>>
14. *Regionálna politika EÚ na obdobie 2007-2013*. [online]. [cit. 20.1.2010]. Dostupné na internete:
<http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docgener/presenta/working2008/work_sk.pdf>
15. *Policy stages*. [online]. [cit. 20.1.2010]. Dostupné na internete http://ec.europa.eu/regional_policy/policy/etap/index_en.htm
16. SCHAFFER, H., HIRSCHLER, P., DUMKE, H. 2007. Operational Programme for Objective 3 Cross-border Co-operation Austria-Hungary 2007-2013. [online]. Wien – Győr : mecca - Technisches Büro für Raum- und Landschaftsplanung. 21.11.2007. [cit. 15.2.2010] Dostupné na internete:
<www.nfu.hu/download/6038/AT_HU%20OP%20final.pdf .>
17. *Austria-Hungary Cross-border Operational Programme 2007-2013*. [online]. [cit. 15.2.2010]. Dostupné na internete:<http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=MEMO/08/416&format=HTML&aged=0&language=EN&guiLanguage=en>
18. CENTROPE. [online]. [cit. 15.2.2010]. Dostupné na internete:
<<http://centrope.com/centropenew>>
19. SPA WORLD. [online]. [cit. 15.2.2010]. Dostupné na internete: <<http://www.spa-world.at>>
20. SEEWINKEL. [online]. [cit. 15.2.2010]. Dostupné na internete:
<<http://www.nationalpark-neusiedlersee-seewinkel.at>>
21. HEALTHREGIO. [online]. [cit. 15.2.2010]. Dostupné na internete:
<http://www.healthregio.net>
22. THALER, R. a kolektív. 2001. Pilotstudy Transport and Sensitive Areas on Example of the Lake Neusiedl Region. [online]. Viedeň: Rakúske spolkové ministerstvo poľnohospodárstva, lesníctva, životného prostredia a vodného hospodárstva. 2001. [cit. 10.3.2010] Dostupné na internete:
<<http://est east.unep.ch/includes/file.asp?site=est eastat&file=5A4BE2A3-6549-4699-A162-48F7E7F77B34>>
23. *Príroda*. [online]. [cit. 10.3.2010]. Dostupné na internete: <<http://www.neusiedlersee.at/priroda.23.0.html>>
24. *Environmentaly Sustainable Transport and Tourism in Sensitive Areas Lake Neusiedl – Fertő-tó Region*. 2007. [online]. Dostupné na internete: <www.sensiblegebiete.at/de/sensitive_regions_rollups_en.pdf>

25. *GreMo-Pannonia „Grenzüberschreitende Mobilität“ (cezhraničná mobilita)*. [online] Eisenstadt: Amt der Burgenländischen Landesregierung. 22.9.2009. [15.3.2010] Dostupné na internete: http://www.b-mobil.info/presse/Gremo-Kick-off_22.9.09_de.pdf?PHPSESSID=3ef8ccc75c05d531da32c42c6c5a313d&PHPSESSID=1fb6039eea966567a1a3282ddc2a36f6&PHPSESSID=125f3bc4054ecf67504844023af10eb0
26. NÁRODNÝ PARK NEZIDERSKÉ JAZERO – JAZERNÝ KÚT. [online].[cit. 10.3.2010]. Dostupné na internete: <<http://www.burgenland.info/sk/themen/natur/nationalpark>> National Park in Hungary. [online].[cit. 10.3.2010]. Dostupné na internete: <<http://www.nationalpark-neusiedlersee-seewinkel.at/en/besucher/tgungarn.html>>
27. *Naturschutz im Raum Neusiedler See, Tätigkeitsbericht des Rechnungshofes Reihe Bund*. [online]. 2003. Viedeň. Österreichischer Rechnungshof. [cit. 20.3.2010] Dostupné na internete: <http://www.environmental-auditing.org/Portals/0/AuditFiles/at109eng03ar_sum_natureprotectionlakeneusiedl.pdf>
28. *Šport*. [online].[cit. 20.3.2010]. Dostupné na internete: <<http://www.neusiedlersee.at/sport.25.0.html>>
29. *Radverleihsystem rund um den Neusiedler See*. [online].[cit. 20.3.2010]. Dostupné na internete <<http://www.b-mobil.info/bmobil.php?pnav=25&snave=27>>
30. *nextbike - Das Fahrradverleihsystem*. [online].[cit. 20.3.2010]. Dostupné na internete: <<http://nextbike.at>>
31. *Cyklotrasy financované z fondov EÚ pomáhajú mestám zviditeľniť sa*. [online].[cit. 20.3.2010]. Dostupné na internete: <<http://www.euractiv.sk/regionalny-rozvoj/clanok/cyklotrasy-financovane-z-fondov-eu-pomahaju-mestam-zviditelnit-sa-014720>>